

Nummer 14 – Årgang 2017

En rapport om utviklingen gjennom 2016 og utsiktene for 2017

INDEKS NORDLAND

Rikdommen
skapes i nord

—

Sterk utvikling i en
treg nasjonal økonomi

—

På topp
i sjømateksport

—

Solid arbeidsmarked
men få nye jobber

—

Lyse utsikter

FORSIDEBILDET

Bursdag i Bodø by.

Foto: Per-Inge Johnsen

STYRINGSGRUPPEN

Hanne Østerdal

Leder Styringsgruppen
Nærings- og utviklingssjef
Nordland fylkeskommune

Erlend Bullvåg

Prosjektleder
Handelshøgskolen
Nord universitet

Eirik Pedersen

Administrerende direktør
Kunnskapsparken Bodø

Frode Pedersen

Avdelingsleder
Innovasjon Norge

Ole Hjørtøy

Regiondirektør
NHO Nordland

Cathrine Stavnes

Fylkesdirektør
NAV Nordland

Bjørn Sture Trymbo

Banksjef
DNB

i

Indeks Nordland er basert på økonomiske nøkkeltall hentet fra Proff @Forvalt sin regnskapsdatabase og bearbeidet av Indeks Nordland: www.forvalt.no. Regnskapsdatabasen produseres og utvikles av Eniro ASA i et samarbeid med Handelshøgskolen Nord Universitet. Regnskapstall for bedrifter med forretningsadresse i Nordland er inkludert, fratrukket bedrifter innen bank/finans og rene forvaltningsbedrifter. Filialers andel av morselskapet er beregnet som pro rata andel av sysselsetting i underavdelingen. Verdiskaping er beregnet som bedriftenes lønnsutgifter + EBITDA.

Statistikk for eksport, sysselsetting, jobbskaping, arbeidsledighet, lønnsutvikling og befolkning er hentet fra SSB og er bearbeidet av Indeks Nordland. Det har vært en omlegging av registerbaserte sysselsettingsstatistikker fra SSB som gjør at sysselsettingstallene ikke er direkte sammenlignbare med tidligere års indekser. I denne indeksen har vi regnet om tidligere år etter dagens definisjoner. Plan- og analyseverktøyet Panda er brukt i forbindelse med demografiske analyser. Prognoser for utviklingen i 2017 er gjort på basis av løpende optelling av utviklingen i 2016, konjunkturopplysninger fra Norges Banks konjunkturtabeller, regresjonsmodellering av utviklingsforløp, prognoser fra NAV's bedriftspanel i Nordland og vurderinger i styringsgruppen. Prognoser er merket med *.

SATS PÅ NORDLAND, INVESTER I NORDLAND

Nordland kan bli en av de viktigste grønne regionene i Europa, med vår unike industrielle kompetanse, kombinert med fornybar energi og våre naturressurser.

Indeks Nordland sitt budskap for 2017 for å realisere den grønne regionen er: Sats på Nordland, invester i Nordland. Det gjelder både for bedrifter i fylket, ansvarlige strategier for norsk næringspolitikk, eiere av våre internasjonale bedrifter, selskaper med ambisjoner om grønnere produksjon og selskaper som ønsker god økonomi i sine investeringer.

Vi blir flere folk i Nordland, men vi utgjør en stadig mindre del av Norge. Staten sine inntekter faller i takt med nedturen i oljesektoren. Nordland er stort, og krever en velfungerende offentlig sektor. Denne vil måtte effektiviseres og sysselsette færre fremover, når statens inntekter faller. Overføringene til fylke og kommuner vil bli mindre. Dette vil påvirke Nordland. Befolkningen blir eldre, og det er ikke til å stikke under stol at det utfordrer velferdsstaten Norge. Dagens unge må i langt større grad sikre sin egen pensjon og starte med dette i ung alder.

Er dette skremmende? Ja, i grunn. Kan vi i Nordland gjøre noe med dette? Ja, veldig mye.

Vi har over tid hatt stabil og lav arbeidsledighet i Nordland – betydelig lavere enn Norge som helhet. Men skaper vi nok jobber? Svaret er nei. Vi kan utvilsomt skape flere. Vi har behov for en offensiv næringspolitikk fra regjeringen, hvor man aktivt jobber for vekst i sektorer der Nordland har fortrinn. Da er det uheldig at beslutningsmakten for næringsutvikling stadig flyttes fra distriktene og inn til Oslo, og at fokuset på grønn industri i Nordland mangler.

Ofte vil det gi mer fart til den totale sysselsettingen dersom det satses aktivt mot vekst i de mellomstore bedriftene. Men betyr det at vi ikke skal satse også på de små og nyetablerte? Så absolutt

ikke. Både Nordlaks, Nova Sea og Torghatten var en gang små bedrifter.

Men det er ikke bare våre kloke hoder vi må lene oss på i jobbskapingen. Vi har mye uforløst potensial i vårt fylke, og vi må utnytte våre naturgitte fordeler som kan dekke både vårt og verdens behov på flere områder: Oppdrett av laks og nye arter, tradisjonell industri og fiskeri, olje- og gassutvinning og deres leverandører, bygg og anlegg, reiseliv, mineraler, IT og øvrige kompetansenæring. Utfordringene er at flere av bransjene har «nådd taket». Den tradisjonelle industrien produserer for fullt. Man har nådd, eller er svært nær, kapasitetsgrensen. Det samme er tilfellet i havbruksnæringen. Næringen vokser i omsetning som følge av rekordhøy laksepris, men produksjonsvolumet er fallende som følge av stadige sykdomsutbrudd. Før man får kontroll på dette vil ikke havbruksnæringen vokse.

Skal vi utnytte våre muligheter trenger vi nasjonal drahjelp. Flere av Norges utfordringer kan løses gjennom å få mer virksomhet flyttet til Nordland. Det er en merkelig trend at ren norsk energi sendes til andre land, slik at verdiskapingen skjer der i stedet for hos oss. Det ble produsert 14 000 GWh elektrisk kraft i 2015 i Nordland, mot et forbruk på 10 000 GWh. Av dette var den kraftintensive industrien sitt forbruk på i overkant av 5 700 GWh. Gapet mellom energiproduksjon og -forbruk i Nordland kan skape ny lønnsom og langsiktig industri, og ikke minst trygge arbeidsplasser. Samtidig er det slik at dersom vi skal klare å tiltrekke oss internasjonal oppmerksomhet som et spennende fylke å starte industri og gjøre forretning i, må det tas grep. Internasjonalt attraktive rammevilkår og investeringsincentiver som gir betydelig avkastning fremover er det vi ønsker oss fra vår regjering.

En utfordring som vi heller ikke kan unnlate å nevne, er hvordan det etablerte næringslivet i Nordland

skal kunne vokse videre når man blir ekskludert fra offentlige anbuds-konkurranser fordi man vurderes som for små. For små til å levere, når man har erfaring gjennom 30 år med helsevesenet som kunde, og enestående kompetanse på området, slik tilfellet var for DIPS? Og hvordan skal Nordlands bygg- og anleggsentreprenører klare å vinne anbudskonkurranser i eget fylke og nasjonalt mot internasjonale aktører med helt andre lønns-, HMS- og kvalitetskrav? Hvordan skal industriaktørene på Helgeland, som produserer verdens reneste stål- og aluminiumsprodukter, kunne konkurrere mot «skitne produkter» fra Kina og Europa, med helt andre forurensningskrav, lønns- og arbeidsvilkår? Her er vår klare oppfordring til nasjonale myndigheter, fylker og kommuner å ikke favorisere – men legge til rette for at også lokale aktører skal ha mulighet til å levere og vinne anbud der de er best egnet. Norske og utenlandske bedrifter må konkurrere på like vilkår i Norge, og det offentlige – den største innkjøperen i Norge, må stille samme krav til seg selv ved innkjøp, som de stiller til norske utbyggere, bedrifter og industriaktører.

Men har vi folk til nye jobber? Arbeidsstokken i Nordland er i dag undersysselstatt. Mange pendler ut av fylket og mange flytter til andre regioner for å finne den rette jobben. Vi anser Nordland som et attraktivt fylke å jobbe og bosette seg i. Men uten innvandring ville Nordland hatt negativ befolkningsvekst de siste 10 årene. Da snakker vi både arbeidsinnvandring og flyktninger. Her har vi store muligheter for å gjøre en enda bedre jobb, både med tanke på rekruttering og integrering.

Alt ligger til rette for at Nordland kan bli enda viktigere i et globalt perspektiv. La oss være drivkraften i det grønne skiftet, vi stiller oss til rådighet for Norge og verden.

REGIONENE I NORDLAND

LOFOTEN

Flakstad
Moskenes
Røst
Vestvågøy
Værøy
Vågan

VESTERÅLEN

Andøy
Bø
Hadsel
Lødingen
Sortland
Øksnes

OFOTEN

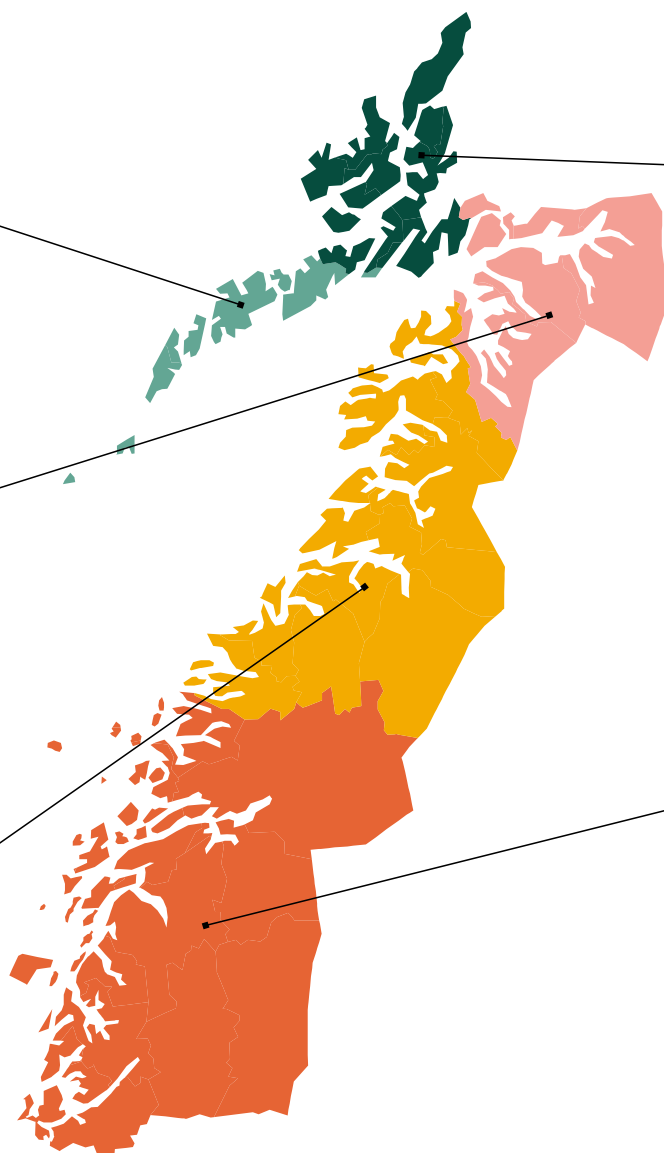
Ballangen
Evenes
Narvik
Tjeldsund
Tysfjord

HELGELAND

Alstahaug
Bindal
Brønnøy
Dønna
Grane
Hattfjelldal
Hemnes
Herøy
Leirfjord
Lurøy
Nesna
Rana
Rødøy
Sømna
Træna
Vefsn
Vega
Vevelstad

SALTEN

Beiarn
Bodø
Fauske
Gildeskål
Hamarøy
Meløy
Saltdal
Steigen
Sørfold

HVORDAN BRUKE INDEKS NORDLAND

Indeks Nordland sammenligner utviklingen i fylket og dets regioner med Norge. Rapporten er lagt opp slik at hovedpoengene først er oppsummert i faktaboksene på neste side, for så å utdypes i de påfølgende kapitlene. I alle kapitler kan man sammenligne utviklingen mellom sektorer og regioner.

Du kan bruke Indeks Nordland til å:

- Få et innblikk i Nordland
- Inspirere til debatt
- Vise hvor Nordland er på vei
- Gi kunnskap om Nordland utenfor fylket
- Identifisere muligheter og utfordringer
- Lage målsettinger for egen bedrift

Indikatorene presenterer tallstørrelser eller indekser der utvikling sammenlignes med et fast tidspunkt. Tallene er sammenlignbare på tvers av fylker, overordnede bransjer og regioner. Referanseåret for indekser er i 2017 utgaven 2007. For Nordland var 2007 et meget sterkt år for og vekst ut over nivået det året, gir en god indikasjon fremgangen i forhold til høykonjunkturen vi hadde i 2007.

INNHOOLD

01 – Status og utvikling

Rikdommen skapes i nord
Side 8

02 – Befolkningsutvikling

Trivsel i nord
Side 12

03 – Sysselsetting og ledighet

Solid arbeidsmarked,
men få nye jobber
Side 20

04 – Omsetning

Sterk utvikling i en
treg nasjonal økonomi
Side 30

05 – Eksport

På topp i sjømateksport
Side 36

06 – Lønnsomhet

Høy lønnsomhet takket være
havbruks- og tjenestesektoren
Side 40

07 – Næringsaktiviteter

Næringsaktiviteter av nasjonal betydning
Side 46

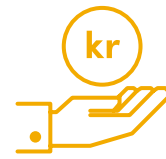
08 – Utsiktene

Utsiktene er lyse
Side 52

Rekordlav ledighet

- 114 449 personer med arbeidssted i Nordland i 2016. Dette er ny rekord
- Solid arbeidsmarked for utdanningsgruppene, men kun netto 509 nye jobber i 2016
- Kun 2 894 personer er registrert som helt arbeidsledig i Nordland. Det utgjør 2,3 %, som er litt lavere enn det nasjonale gjennomsnittet på 2,8 %
- Vi er fremdeles ikke gode nok til å holde på og tiltrekke oss ung arbeidskraft
- Andelen av de sysselsatte med høyere utdanning er i Nordland 30 %, mot 36,4 % i Norge
- Vi må legge til rette for at arbeidsinnvandrere ønsker å bosette seg i fylket på lengre sikt

Lønnsomhet i toppsjiktet

- Driftsmarginen var i gjennomsnitt 9,4 % for bedriftene i Nordland, mens landsgjennomsnittet var 6,1 %
- Driftsresultatet var 18,6 milliarder kroner, hvorav 4,2 milliarder kroner skapes i filialene
- Driftsmarginen for næringene er som følger: Primærnæringene: 26,1 %, tjenester mot bedrifter: 11,8 %, industri og BA: 6,7 %, tjenester mot private: 6,2 %, varehandel, hotell og reiseliv: 3,8 %
- Total verdiskaping for bedriftene inkludert filialene er 56,5 milliarder kroner
- Alle regionene i Nordland tangerer eller har høyere verdiskaping per omsatt krone enn landsgjennomsnittet. Vesterålen har den høyeste driftsmarginen i 2016 med 11 %. Deretter følger Lofoten med 9,4 %, Helgeland 9,3 %, Ofoten 9,1 % og Salten 8,6 %

Høye priser og lav kronekurs driver omsetningsnivået til nye høyder

- Omsetning på totalt 200 milliarder kroner i 2016 (inkludert filialer), opp 4,4 % fra 2015
- Filialene i Nordland omsatte for 46 milliarder kroner i 2016
- Fem år med vekst over landsgjennomsnittet siden 2011
- Veksten skyldes en kombinasjon av høy aktivitet, lav kronekurs og høye priser på enkelte produkter
- Fylket er lite påvirket av de svake konjunktorene som følger petroleumsnæringene

Innvandring bidrar til at vi blir flere

- 242 810 innbyggere i Nordland ved inngangen til 2017, en økning på om lag 900 personer det siste året
- Befolkningsveksten i 2016 var 0,4 % i Nordland, mens den nasjonale veksten var rett i underkant av 1 %
- 23 av de 44 kommunene hadde befolkningsvekst i 2016
- Uten innvandrere ville folketallet falt med et gjennomsnitt på 700 personer per år
- Netto innvandring har i gjennomsnitt vært om lag 1 950 personer per år den siste tiårsperioden

Stadig nye eksportrekorder

- Eksportverdien fra Nordland var på 25,2 milliarder kroner i 2016, det høyeste nivået som har vært registrert (etter ny tellemåte i SSB)
- Den totale eksportveksten i Nordland fra 2015 til 2016 er 9 %
- Sjømatsektoren er den viktigste drivkraften i eksportutviklingen i Nordland. Totalt ble det eksportert sjømat for 13,9 milliarder kroner i 2016, en vekst på mer enn 30 % fra året før. Lav kronekurs og høye priser er hovedårsaken til den sterke veksten
- Eksporten av metaller, kjemiprodukter og bearbejdede varer ligger på omtrent samme nivå som i 2015. Total eksportverdi i 2016 var 11,5 milliarder kroner

Utsiktene for 2017

- En gjennomsnittlig omsetningsvekst i Nordland på 3,8 %, mot 1,0 % i nasjonal vekst
- Omsetningsvekst for fiskeri og havbruk på 5,8 %. For varehandel, hotell, IT og transport forventes en vekst på 4,2 %. Industri og BA får sannsynligvis en omsetningsvekst på 3,3 %. Tjenester mot bedrifter og private får en omsetningsvekst på hhv 2,9 % og 3 % i 2017
- For 2017 ventes driftsmarginen å avta noe fra 9,4 % i 2016 til 8,6 % i 2017. Det er fremdeles langt over det nasjonale gjennomsnittet som forventes å bli 6,3 %
- Sysselsettingsveksten kommer til å ligge på et veldig lavt nivå i 2017, sannsynligvis blir jobbskapingen i underkant av 100 nye stillinger i hele fylket. Også i 2017 forventes en veldig lav arbeidsledighet
- Det ventes en befolkningsutvikling på om lag samme nivå som i 2016

Produksjon

- Overnattingsbedriftene i Nordland hadde vekst i sommer- og vintersesongen med hhv. 7,7 % og 10,7 % sammenlignet med året forut
- I havbruksnæringen ble det slaktet 239 557 tonn laks i 2016, som utgjør 20,2 % av totalen i Norge
- I 2016 ble det landet 308 000 tonn torskefisk og pelagisk fisk i Nordland
- Leverandørindustrien til petroleum hadde en omsetning på 2,2 milliarder kroner i 2015, forventningene tilsier at omsetningen for 2016 blir om lag 1,4 milliarder kroner
- Vannkraft- og vindkraftproduksjonen i Nordland ligger på om lag 14 000 GWh
- I 2015 ble det produsert 2 991 869 tonn industrimineraler og 1 729 668 tonn malm
- Metall- og kjemiindustrien produserer på kapasitetsgrensen
- 10,3 % av landets gassproduksjon i 2016

indeksnordland.no

RIKDOMMEN SKAPES I NORD

Nordland er unntaket i en ellers treg norsk økonomi. Store deler av næringslivet opererer nær kapasitetsgrensen, og eksporten av produkter fra Nordland setter ny rekord. Når vi spør næringslivet om å gi råd til Nordland, er det ikke markedene som nevnes som begrensende. Det er moderne infrastruktur både med tanke på transport og telekommunikasjon, god og riktig utdanning for de unge i regionen, offentlig sektor som en aktiv leverandørutvikler og de store mulighetene bedriftene ser fremover med bedre rammebetingelser for investeringer i Nordland.

Mange av utviklingsløpene som ble startet i 2016, vil påvirke Nordland i lang tid fremover. Planene om nye storflyplasser i Mo i Rana og Bodø går fremover og nærmer seg endelig beslutning. Veipakke Helgeland vil i 2017 være inne i sin mest intense periode, og gir hele regionen nye muligheter. Nord universitet fremstår i ny drakt etter sammenslåing av virksomheten i Nordland og Nord-Trøndelag, til en organisasjon med mer enn 12 000 studenter. Det er også gledelig at flere knoppskyttinger fra kunnskapsbedrifter fra andre regioner i Norge har etablert seg i Nordland i løpet av 2016, og at det vokser frem stadig flere klynge- og nettverkssamarbeid i næringslivet. Et godt eksempel på en slik klynge er Arena Innovasjon Torskefisk med utspring i Fiskeriparken på Myre i Øksnes, Nordlands mest dynamiske fiskerihavn.

Fullt så bra har det ikke gått med kommunereformen i Nordland. Et mindre antall kommuner har klare planer om å søke sammen, men for de fleste initiativene går det trått. Imens faller folketallet og utfordringene med å skape gode samfunn fortsetter å øke. Nordland trenger utviklingskraft. Da er Nordland et fylke som vil ha stor nytte av større kommunale enheter. Debatten om konsekvensutredning av havområdene utenfor Lofoten og Vesterålen har heller ikke ført frem. En slik diskusjon aktualiseres sterkt av fallende norsk olje- og gassproduksjon og lavere statlige skatteinntekter fra petroleumsnæringen. Etablering av et oljevern-miljøsenster for havområdene i nord lagt til Lofoten eller Vesterålen, er et godt steg for å både ivareta miljørisiko og sørge for et renere hav i nord.

Status i Nordland er kort sagt: Det er lav ledighet, stabilt arbeidsmarked, høy verdiskaping, vekst i bedriftenes omsetning, god lønnsomhet og ny eksportrekord. Hvis noen er i tvil, det er attraktivt å være bedrift og innbygger i Nordland.

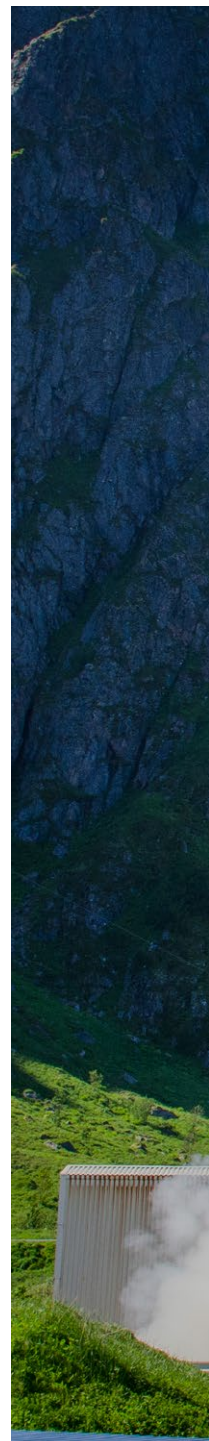
Nordlands regioner

Nordland har fem regioner. Helgeland, Salten, Ofoten, Lofoten og Vesterålen. Vekslede drivkrefter vil gi forskjeller i utviklingen i regionene. Som i tidligere utgaver av Indeks Nordland har vi rangert regionene i forhold til utviklingen de hadde i året som gikk. Indikatorene regionene er rangert i forhold til er: Regionens vekst i omsetning de siste 2 år, driftsmargin i regionen siste 2 år, regionens verdiskaping per omsatt krone siste 2 år, vekst i sysselsetting siste 5 år, befolkningsvekst siste 5 år og vekst i befolkning i alderen 20 til 40 år siste 2 år. Det rangeres etter relativ utvikling i %.

Regioner å være stolte av

Helgeland gjennomgår en samferdselsfornyelse uten sidestykke. Ny kapasitet til produksjon av grønn energi og et utviklingsorientert industrimiljø gir mange og spennende ambisjoner om ny kraftforedlende industri. Sterke havbruksbedrifter og en økende petroleumsvirksomhet i 2017, vil stimulere regionen positivt.

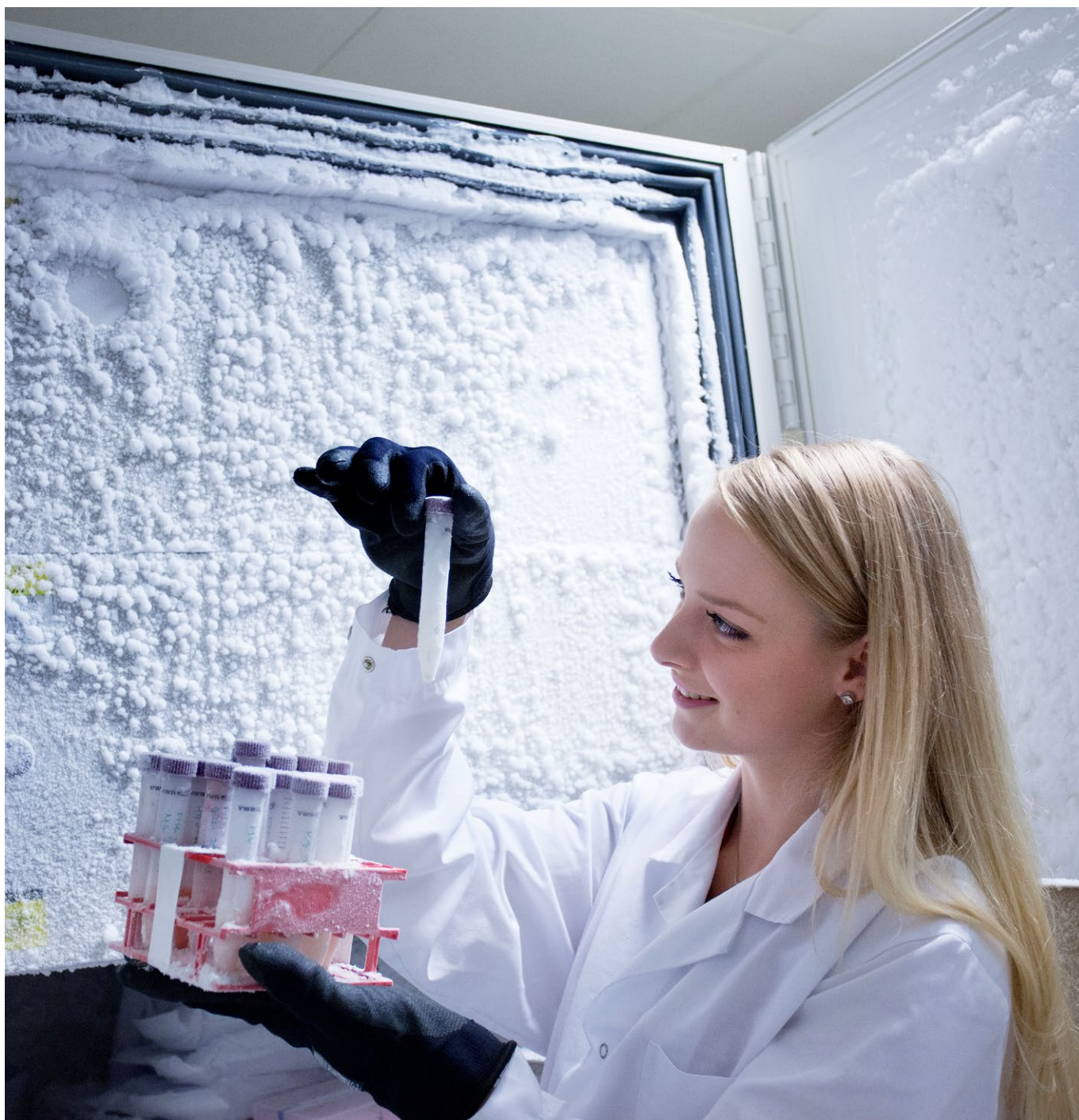
Salten er hjem til fylkeshovedstaden. Ser en på hva som skal til for å lykkes med utvikling av en region, er et sterkt bysentrum viktig. Regionen må overrises med tjenester. Da må man enten samle disse der det er mest attraktivt å bo, i stedet for

Rakettoppskyting på Andøya.
Foto: Trond Abrahamsen

Kompetansebygging.
Foto: Nord universitetet

som i dag, at tjenester i stor grad kjøpes inn fra andre regioner i Norge. Det siste skaper lite utvikling i Nordland. Saltens store mulighet er å bygge et sterkt sentrum i Bodø, for hele Salten og Nordland.

Lofoten og Vesterålen er reiselivs- og sjømat-sdrevet, og skal bli enda sterkere innenfor disse områdene. Bare tallene for vinterturismen til Nordland gir en indikasjon på fremgangen i Lofoten

og Vesterålen. Kombinasjonen med aktive fiskeri-miljøer og fylkets fremste og mest komplette verdikjeder i havbruk, skaper dynamikk og muligheter.

Ofoten har en viktig rolle som logistikknode-punkt, utdanningssted for teknologiske fag og Nord-Norges største havn for malmeksport. Planen om dobbeltspor på Ofotbanen vil skape enda større muligheter for logistikkbyen Narvik.

Nordlands regioner

Nordland har 5 regioner. Helgeland, Salten, Ofoten, Lofoten, og Vesterålen. Vekslede drivkrefter vil gi forskjeller i utviklingen i regionene. I tabellen har vi rangert regionene i forhold til utviklingen de hadde i året som gikk. Indikatorene er: Regionens vekst i omsetning (%) de siste 2 år, regionens lønnsomhetsnivå siste 2 år, regionens verdiskapning per omsatt krone siste 2 år, vekst i sysselsetting siste 5 år og befolkningsvekst siste 5 år. Regionene rangeres fra 1 til 5 der 1 er indikator på den beste utviklingen. Regionen med lavest poengsum er best i Nordland.

Rang og region	Vekst i omsetning siste 2 år	Driftsmargin siste 2 år	Verdiskapning per omsatt krone	Vekst i sysselsetting siste 5 år	Befolkningsvekst siste 5 år	Vekst unge voksne siste 2 år
1 (5) Lofoten	2 (5)	2 (5)	4 (4)	1 (2)	2 (2)	2 (2)
2 (1) Salten	1 (3)	5 (2)	3 (3)	2 (3)	1 (1)	5 (4)
3 (2) Helgeland	3 (4)	3 (3)	2 (1)	3 (3)	4 (3)	3 (3)
4 (3) Ofoten	4 (2)	4 (4)	1 (2)	5 (1)	5 (4)	1 (5)
5 (3) Vesterålen	5 (1)	1 (1)	5 (5)	4 (5)	3 (5)	4 (1)

Tall i parentes = Indeks Nordland 2016

Lofoten

Lofoten har nest høyest vekst i omsetning, nest høyest driftsmargin og under middels verdiskapning. Lofoten har den beste veksten i sysselsetting, den nest beste befolkningsveksten og den nest beste tilstrømningen av unge mellom 20–40 år. I sum får Lofoten den laveste poengsummen og rangeres som beste region i Nordland.

Salten

Salten har høyest vekst i omsetning, lavest driftsmargin, midt på treet verdiskapning, nest høyest vekst i sysselsetting, høyest befolkningsvekst og svakest vekst i antallet unge voksne (20–40 år). I sum får Salten den nest beste poengsummen og rangeres som nummer to.

Helgeland

Helgeland faller fra andre til tredjeplass. Helgeland har middels vekst i omsetning, middels lønnsomhet, men den nest beste verdiskapningen per omsatt krone. Jobbskapning er middels, mens befolkningsvekst og vekst i antall i alderen 20–40 er middels.

Ofoten

Ofoten faller fra tredje til fjerdeplass. Ofoten har den neste svakest veksten i omsetning, den nest svakest lønnsomheten, og den høyeste verdiskapningsnivået. Veksten i sysselsetting er lavest, men veksten i unge voksne er den høyeste.

Vesterålen

Vesterålen faller til femteplass. Vesterålen har svakest vekst i omsetning, høyest lønnsomhet, men lavest verdiskapning per omsatt krone. Regionen har den nest svakest jobbskapningen, middels befolkningsvekst og den nest svakest utviklingen i unge voksne.

TRIVSEL I NORD

Nordland vokser sakte. Ved inngangen til 2017 er det 242 810 innbyggere i fylket, en vekst på i overkant av 900 personer siden forrige år. Befolkningsveksten i 2016 var 0,4 % i Nordland, mens den nasjonale veksten var rett i underkant av 1 %.

Befolkningen vokser raskt nasjonalt og litt år for år i Nordland

Mens sentrale deler av Norge har høy befolkningsvekst, er situasjonen den motsatte i Nordland. Vi trenger mange flere flinke hender og hoder for å kunne nyttiggjøre oss av de store ressursene som vi har tilgjengelig i fylket, og for å opprettholde et attraktivt samfunn med gode utdanningsstilbud, samt spennende og innovative arbeidsplasser. Resultatet av utviklingen er sterk sentralisering i Norge med sterkt press i bo i arbeidsmarkedet spesielt på Østlandet, og tiltakende mangel på arbeidskraft i fylker som Nordland.

Ved inngangen til 2017 hadde Nordland 242 810 innbyggere. Det ble om lag 900 flere innbyggere i Nordland i løpet av 2016. Siden 2007 har vi hatt en befolkningsvekst på 3,1 %. Til sammenligning var veksten for landet samlet på 12,5 %. Den sterke nasjonale veksten er i stor grad drevet av høy arbeidsinnvandring og annen innvandring. Fremtidsprognosene viser store utfordringer fremover mot 2030. Fremtidsprognosene til SSB (middelvekst alternativet) tilsier en befolkningsvekst på 4 % i Nordland fra 2016 til 2030, mot 12,4 % for landet som helhet i samme periode. I 2017 utgjør Nordland 4,6 % av Norges befolkning. Prognosene tilsier at vi i 2030 utgjør 4,3 % og i 2040 4,1 %. En vekst på 900 i 2016, ville uten innvandring vært en nedgang på i snitt 700 personer per år.

Flere eldre – økt levealder

Økt levealder i tillegg til eldrebolgen medfører at antall eldre i Nordland øker år for år, som i landet for øvrig. I 2015 utgjorde aldersgruppen over 80 år i underkant av 5 % av befolkningen

i Nordland. Fram til 2030 vil den øke med 55 %, og utgjør da nærmere 7,5 % av befolkningen. Samtidig reduseres antall innbyggere i alle de yngre aldersgruppene. Innad i kommunene og regionene i Nordland er det imidlertid store forskjeller. For flertallet av Nordlands-kommunene reduseres arbeidsstyrken. En effekt av dette er redusert skatteinngang og flere eldre som skal ha helse- og omsorgstjenester i årene som kommer.

Regionale forskjeller

Selv om utviklingen på fylkesnivå er positiv er det tydelige regionale forskjeller i befolkningsutviklingen. Blant Nordlands 44 kommuner var det 19 som hadde befolkningsvekst i perioden 2007–2016. Den høyeste befolkningsveksten i regionene i Nordland den siste tiårsperioden er i Salten (Bodø) med 6,7 %. Lofoten følger deretter med 2,7 %. Helgeland og Vesterålen hadde samme prosentvise vekst med 1,5 %. Svakest befolkningsutvikling finner vi i Ofoten med 0,2%.

Bodø er den kommunen som ligger nærmest landsgjennomsnittet med en vekst på 11,8 % i perioden 2007–2016. Bodøs befolkning vokste med 5 370 personer. Blant Saltens 9 kommuner var det 4 med befolkningsvekst (Bodø, Fauske, Saltdal og Hamarøy). Helgeland består av 18 kommuner hvorav 8 hadde befolkningsvekst (Rana, Brønnøy, Alstahaug, Leirfjord, Herøy, Nesna, Træna og Vevelstad). 2 av 6 kommuner i Ofoten hadde befolkningsvekst siste ti år (Narvik og Evenes). I Lofoten er det 2 av 6 kommuner med befolkningsvekst (Vestvågøy og Vågan). Blant Vesterålskommunene har 3 av 5 kommuner befolkningsvekst (Sortland, Hadsel og Øksnes). Sortland

vokser mest med 7,1 % i denne tiårsperioden, nest best i Nordland.

Befolkningen i yrkesaktiv alder synker

Den yrkesaktive befolkningen i Nordland synker i takt med at befolkningen eldes. Fra 2007 til 2016 sank befolkningen i aldersgruppene 20 til 59 år (de mest yrkesaktive aldersgruppene) med 2 882 personer. Dersom befolkningsprognosene til SSB slår til skal befolkningen i denne aldersgruppen ytterligere reduseres med 3 500 personer fram til år 2030. Konsekvensene av dette er en vridning i arbeidsmarkedet hvor stadig flere skal jobbe med helse og velferd på bekostning av andre næringer. Kampen om kompetanse intensiveres.

Innvandring – jokeren for vekst?

Den største jokeren når man skal prognostisere framtidige endringer er innvandring. Usikkerheten knyttes til både behovet og tilgangen til arbeidsinnvandring, antall flyktninger og evnen til å bosette innvandrere i Nordland. I perioden 2007–2015 hadde fylket en netto innvandring på 17 569 personer, hvorav de fleste arbeidsinnvandrere. Nordland er dermed avhengig av innvandring for nå sine målsettinger om befolkningsvekst. Økende sentraliseringstakt fører til at en stor andel av de som kommer til Nordland velger å forlate fylket etter en periode. Når også flere ikke-innvandrere velger å flytte fra Nordland, er det helt nødvendig å gjøre det attraktivt for både unge fra Nordland, arbeidsinnvandrere, utenlandske studenter og flyktninger å bosette seg i vårt fylke for en lengre periode. Attraktive jobber, samt gode bo- og leveforhold er viktig i den sammenheng.

«Det er behov for mer folk. Det er uheldig at resten av Norge vokser og ikke vi. Det vil gi lavere inntjening til det offentlige at vi blir færre, og lavere tilskudd til oss»

Irene Skiri, Saltdalsbygg

Unge forskere.
Foto: Bodø i Vinden, Frida Bringslimark

i

Kunnskap om befolkningens størrelse, sammensetning og endringer kan benyttes som grunnlag for politikk, planlegging og beslutninger på flere samfunnsområder. Aldersfordelingen sier for eksempel noe om etterspørsel etter utdannings- og studieplasser, andel i yrkesaktiv alder og behov for helse- og sosialtjenester.

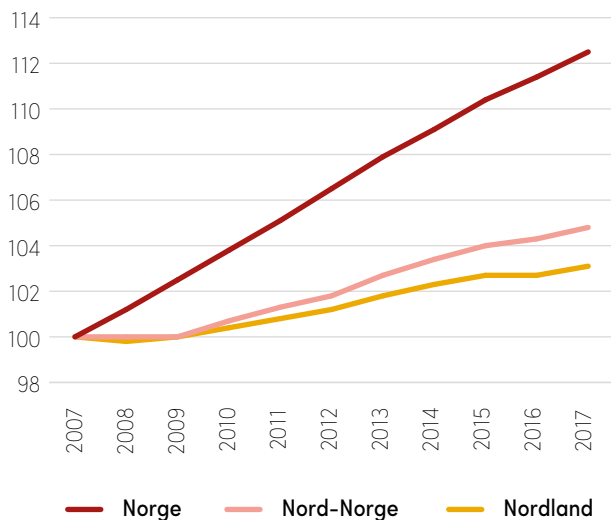
Befolkningens størrelse og sammensetning endres på to måter: Ved at folk fødes og dør og ved at de flytter inn og ut av landet. Når det fødes flere enn det dør får vi et fødselsoverskudd, og når flere flytter inn enn ut av landet, får vi det vi kaller en nettoinnvandring. Til sammen bestemmer dette befolkningsveksten. (Kilde SSB)

Tiltak – tilrettelegging for befolkningsutvikling:

- Jobbskaping
- Attraktive bo- og leveforhold
- Gode utdanningstilbud
- Lønnsnivå på nasjonalt nivå
- Bli best på integrering
- Boligbygging

FIGUR 2.1

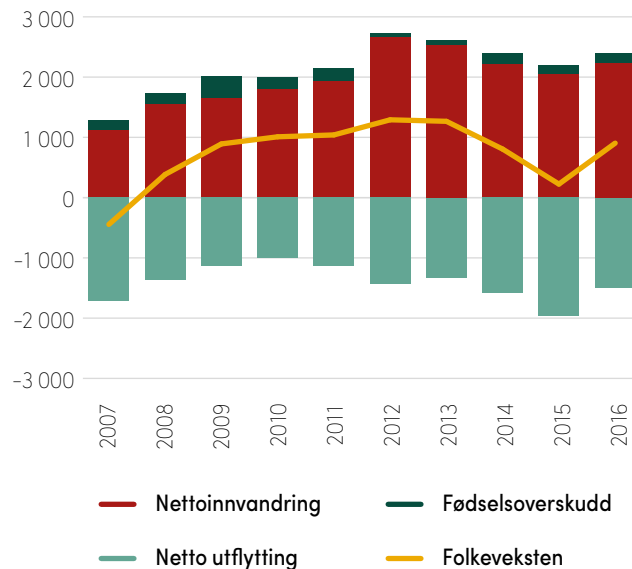
Befolkningsutviklingen i Nordland og Norge fra årets begynnelse 2007 til 2017. Indeks der 2007 = 100

Nordland har hatt en befolkningsvekst på 3,1 % siden 2007, til sammenligning var veksten for Norge hele 12,5 % i samme periode. En positiv nettoinnvandring har hatt stor betydning for befolkningsveksten i fylket. Ved inngangen til 2017 utgjør befolkningen 242 810 personer, en befolkningsvekst på i overkant av 900 personer siden 2016. Gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst i Nordland er 939 personer siden 2010. Utfordringene i næringslivet i andre deler av landet har foreløpig ikke gitt noen synlige positive effekter på befolkningsutviklingen i Nordland. I 2015 hadde vi den laveste befolkningsveksten siden 2007.

FIGUR 2.2

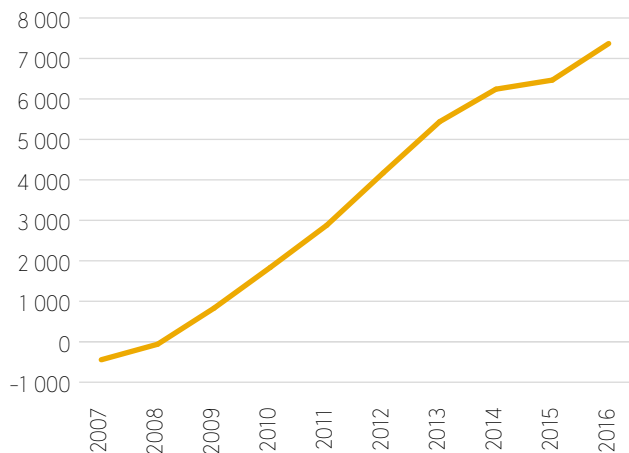
Folketilvekst, nettoflytting, fødselsoverskudd i Nordland i tiårsperioden 2007–2016

Figur 2.1 viser befolkningsutviklingen i Nordland i årene 2007–2016. Innvandring, flytting og fødselsoverskudd er alle faktorer som påvirker veksten i fylket. Som figur 2.2 viser er det store endringer fra år til år. Netto utflytting var høyere enn normalt i 2015, men har heldigvis korrigert seg til et mer normalt nivå i 2016. Innvandring er den faktoren som har bidratt til at vi har positiv befolkningsutvikling, selv om den er ganske lav sammenlignet med landet som helhet.

FIGUR 2.3

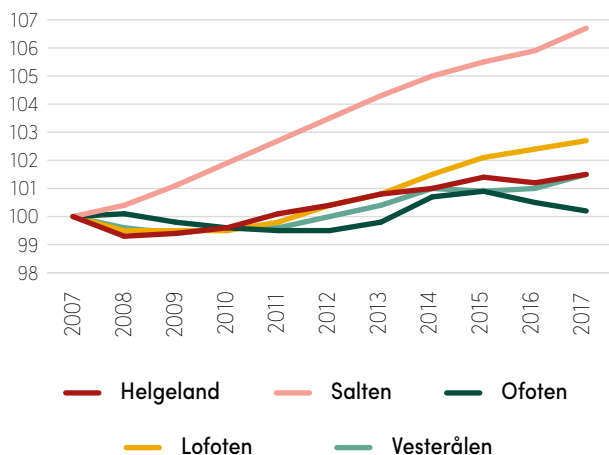
Akkumulert befolkningsvekst i Nordland i årene 2007–2016, målt i form av antall personer

Fra 2007 til 2016 vokste befolkningen i fylket med i overkant av 7 300 personer. Hadde vi klart å følge den nasjonale veksten på 12,5 % i samme periode hadde vi vært 22 000 flere innbyggere i fylket enn hva tilfellet er i dag. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at Norge er blant landene i Europa med høyest befolkningsvekst, spesielt drevet av høy arbeidsinnvandring fra EU. Hadde Nordland hatt 22 000 flere innbyggere, ville det ha tilsvart befolkningstallet i Nordlands tredje største kommune. Selv om halvparten av disse hadde valgt å bli i Nordland, tilsvarer det folketallet i Nordlands femte største kommune Vestvågøy.

FIGUR 2.4

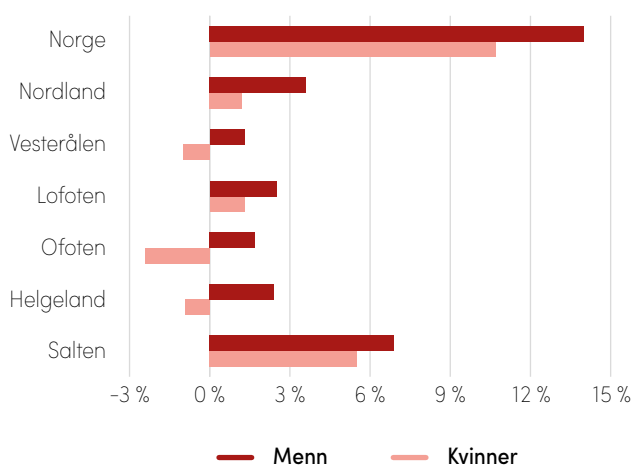
Utvikling i folketallet i regionene i Nordland fra 2007 til 2017. Indeks der 2007 = 100

Byene virker som magneter på landets befolkning, og jo større by desto større tiltrekningskraft har byen i form av tilflytting. I Nordland har Bodø den sterkeste tiltrekningskraften. Figuren viser befolkningsutviklingen for de fem regionene i fylket. Salten er den regionen som har sterkest befolkningsutvikling med 6,7 % siden 2007. Til sammenligning var den nasjonale veksten 12,5 % i samme periode. Lofoten hadde nest høyest befolkningsvekst i fylket med 2,7 %. Helgeland og Vesterålen hadde begge en vekst på 1,5 %. Lavest vekst ser vi i Ofoten med 0,2 %. Bodø hadde en befolkningsvekst på 11,8 % i denne perioden, som var den høyeste veksten av kommunene i Nordland fulgt av Sortland.

FIGUR 2.5

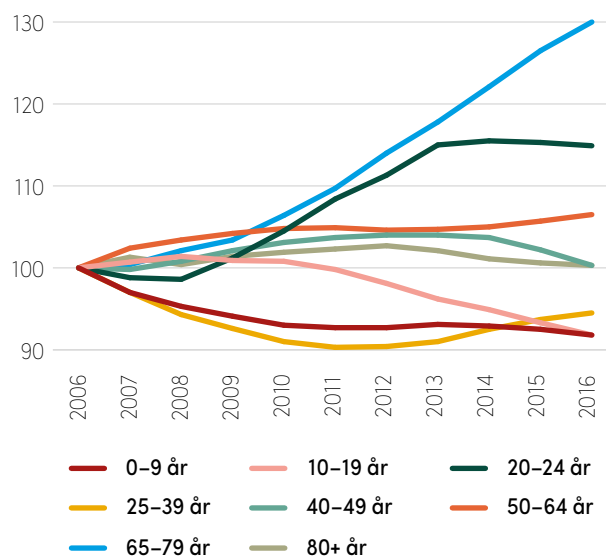
Prosentvis befolkningsutvikling blant menn og kvinner i regionene i Nordland sammenlignet landet totalt i årene 2006–2016

Det er blant menn vi har hatt den største befolkningsutviklingen i Norge og i Nordland fra 2006 til 2016. Økt arbeidsinnvandring og annen innvandring hvorav majoriteten er menn er hovedårsaken til det. Figuren viser befolkningsutviklingen i prosent for kjønnene i regionene i Nordland og for hele Norge. I Vesterålen, Ofoten og på Helgeland har det vært en befolkningsnedgang blant kvinner i denne perioden. Årsaken til befolkningsnedgangen blant kvinnene i regionene er sammensatt. Viktige forklaringer er tilgang til relevante jobber, sammen med at flere unge kvinner velger å ta høyere utdanning på steder utenfor sin hjemregion.

FIGUR 2.6

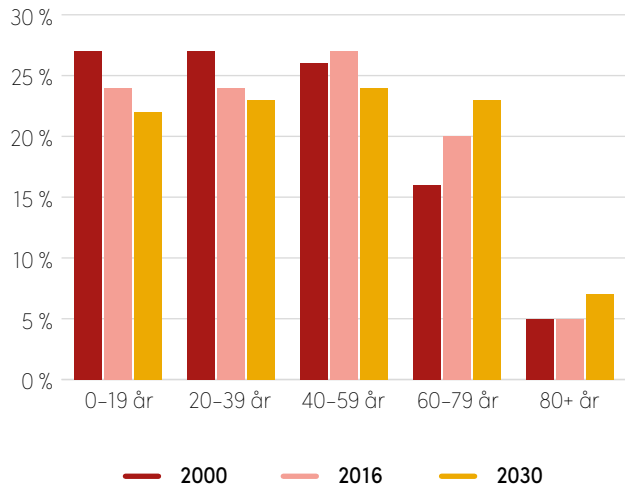
Befolkningsutviklingen per aldersgruppe i Nordland 2006–2016. Indeks der 2006 = 100

Figuren viser utviklingen i befolkningen fordelt på aldersgrupper. Som figuren viser har det vært en sterk vekst i den eldre befolkningen, og spesielt for aldersgruppen som i dag er 65–79 år som har vokst med 30 % fra 2006 til 2016. Størst nedgang er det i de yngre aldersgruppene. Spesielt i aldersgruppen 20–40 år er utviklingen svak, også sammenlignet med nasjonal utvikling. Etter 2013 har Nordland i mindre grad lyktes i kampen om de unge. Fødseloverskuddene i Nordland er omtrent på samme nivå som i 2006. Det er viktig å holde oversikt over aldersfordelingen i et samfunn og utviklingen av den. Dette for å kunne tilrettelegge utdannings-, arbeids- og helsetilbud i fylkets regioner.

FIGUR 2.7

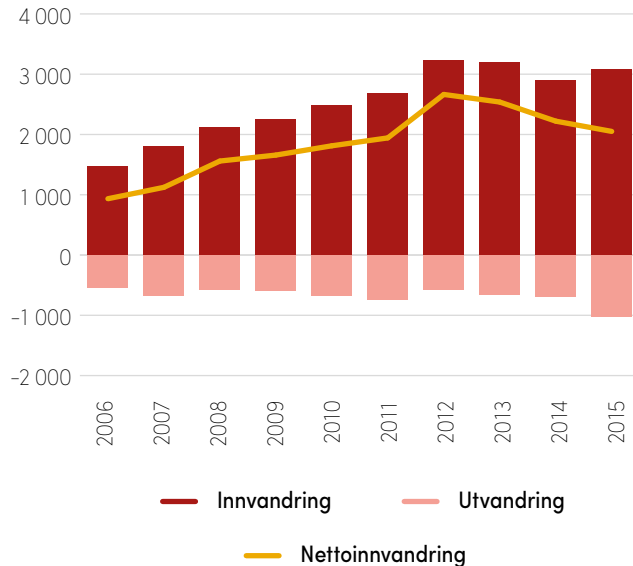
Prosentvis andel av befolkningen per aldersgruppe i Nordland, år 2000, 2016 og prognose for 2030 (SSB hovedalternativ - prognoser)

Figur 2.7 viser hvor stor andel av befolkningen i Nordland de ulike aldersgruppene utgjør. Samtidig viser figuren fordelingen i år 2000 og 2016, samt en prognose for 2030. Prognosene tilsier at det stadig blir færre unge personer og flere eldre. Fra å utgjøre 27 % av befolkningen i år 2000 vil aldersgruppen 0-19 år mest sannsynlig utgjøre 22 % i 2030. Aldersgruppene fra 20-59 år er spesielt viktig for næringslivet. Denne gruppen utgjorde totalt 53 % av befolkningen i år 2000. Fram til 2030 vil prosentandelen synke til 47 %. Aldersgruppen over 80 år øker fra å utgjøre 5 % i 2000 til sannsynligvis 7 % i 2030. Fra år 2000 til 2016 har befolkningen i Nordland kun vokst med om lag 3 000 personer. I følge SSB sine prognoser skal Nordlands befolkning sannsynligvis vokse ytterligere med ca 10 700 personer fram til år 2030. SSB har prognostisert en befolkningsvekst på 12,4 % fra 2016 til 2030 i Norge, og 4 % for Nordland i samme periode.

FIGUR 2.8

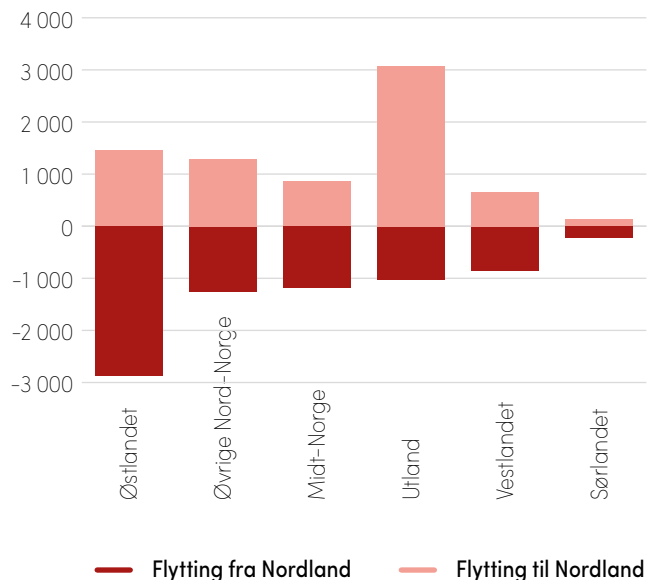
Innvandring og utvandring i Nordland, 2006-2015. Antall personer.

Innvandring til Nordland har hatt stor betydning for befolkningsutviklingen i Nordland, og kommer til å spille en viktig rolle for utviklingen i årene fremover. Figuren viser innvandring, utvandring og nettoinnvandring til Nordland for årene 2006-2015. Summen av nettoinnvandringen i perioden utgjør 18 503 personer. Gruppen innvandrere omfatter både arbeidsinnvandrere, flyktninger og andre som velger å flytte til vårt samfunn fra et annet land. I 2015 var det omlag 6 100 personer i Nordland med flyktningbakgrunn. Økende utvandring i 2015 og i 2016 henger sammen med et noe strammere arbeidsmarked innen bygg og anlegg.

FIGUR 2.9

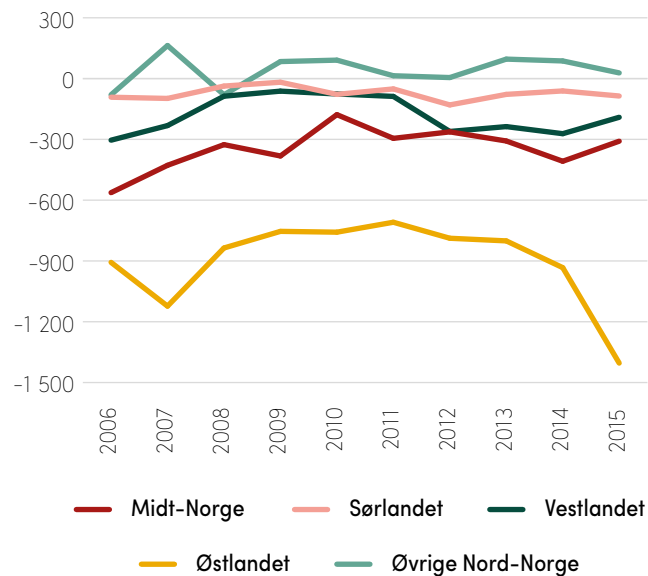
Flyttemønster til og fra Nordland i 2015, antall personer.

Figuren viser innenlands og utenlands flyttemønster til og fra Nordland i 2015, målt i antall personer. Totalt var det 7 466 personer som registrerte flytting til Nordland i 2015, mens 7 374 flyttet ut, det vil si en positiv nettoflytting på 92 personer når utland er inkludert. Uten utenlandsk innflytting, ville folketallet falt med 1 962 personer i 2015.

FIGUR 2.10

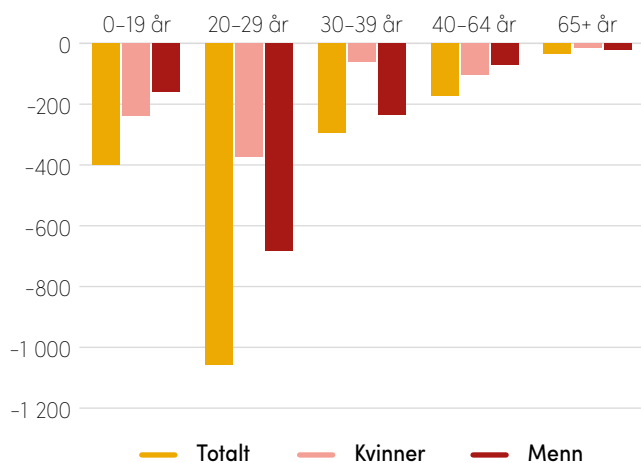
Utvikling i netto flyttestrøm innenlands fra/til Nordland 2006–2015, antall personer

Figuren viser utviklingen i netto flyttestrøm innenlands til/fra Nordland i årene 2006–2015, og tilflytningsregion. Den innenlandske flyttingen til Østlandet har økt jevnt år for år. 2015 var preget av en betydelig større netto utflytting enn tidligere år til Østlandet. Dette kan skyldes flere faktorer, blant annet nedtrapping av aktiviteten ved Bodø Hovedflystasjon, nedgang i leverandørindustrien til petroleum og at generelt flere forlater Nordland. Også i 2016 er det høy netto utflytting med mange innvandrere som velger å bosette seg på Østlandet. Det er til Østlandet vi har den største ubalansen, mens det er balanse i forhold til flytting mellom de øvrige fylkene i Nord-Norge.

FIGUR 2.11

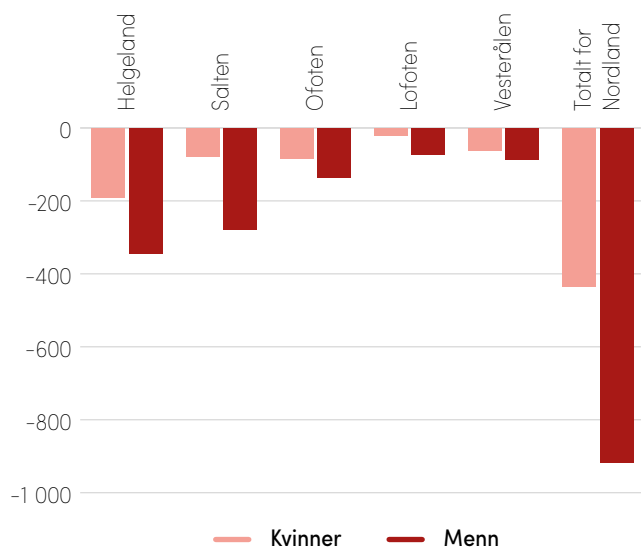
Nettoflytting fra Nordland innenlands 2015, fordelt på aldersgrupper, antall personer

Det er fremdeles de unge i aldersgruppen 20-29 år som utgjør den største gruppen blant de som flytter ut av fylket. Figuren viser innenlands nettoflytting fra Nordland fordelt på aldersgrupper og kjønn. Netto innenlands utflytting fra Nordland var 1 962 personer i 2015, som er nesten en dobling fra 2010. Det er viktig å være oppmerksom på at inkludert i den innenlandske fra flyttingen er det mange innvandrere som flytter på seg. 2015 skiller seg fra de foregående årene med at det var ekstra stor innvandring. Hele 62 % av det antall personer som utgjør nettoflyttingen i figuren er innvandrere eller har foreldre med innvandrerbakgrunn. Netto utflytting fra Nordland i den øvrige befolkningen var 743 personer. Skjevfordelingen på kjønn i netto utflytting kan forøvrig gjenspeile at en stor del av innvandrerne som reiser fra Nordland er unge mennesker, hvor det store flertallet er menn.

FIGUR 2.12

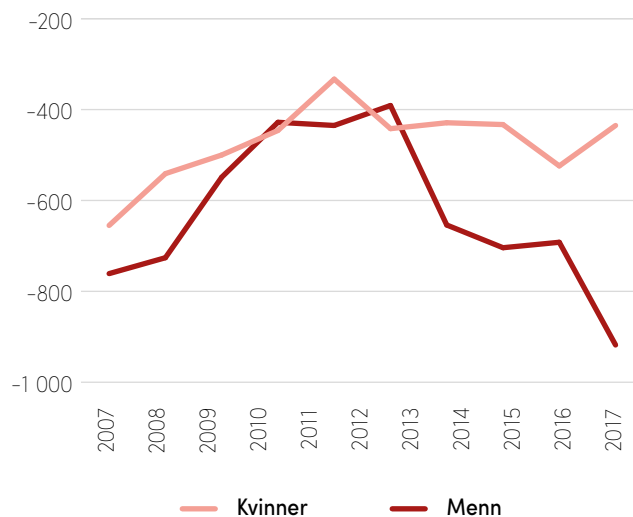
Netto innenlandsflytting aldersgruppen 20-39 år Nordland, antall personer 2015

Figuren viser netto innenlands netto flytting fra Nordland for aldersgruppen 20-39 år i 2015 per region. Figuren viser kun flytting til andre norske fylker, ikke den interne flyttingen til andre regioner i Nordland. Som figuren viser er netto innenlandsflytting mer enn dobbelt så høy for menn som for kvinner. Tradisjonelt sett har kvinner i Norge flyttet mer enn menn, både som følge av kultur, utdanningsmuligheter og arbeidsmarked. Unge mennesker som velger å flytte på grunn av utdanningsmuligheter, i tillegg til innvandrere, er de som flytter mest på seg.

FIGUR 2.13

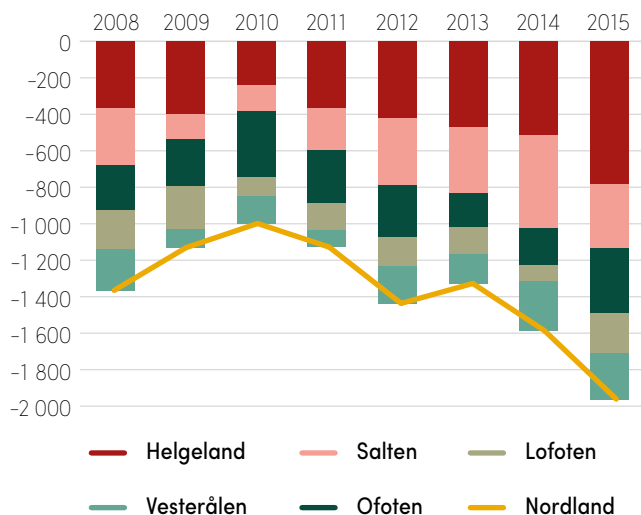
Forholdet mellom innenlands til- og fraflytting for Nordland per kjønn for aldersgruppen 20-39 år, Netto utflytting innenlands

Yngre kvinners utflytting har en klart bedre trend enn for menn i samme aldersgruppe. Kvinnenes flytting er på et klart lavere nivå enn mennene fra Nordland etter 2011. Vedvarende reduksjon av både yngre menn og kvinner, er svært krevende for Nordlandssamfunnet. Nedgang i de mest yrkesaktive og produktive innbyggerne gir stadig sterkere utfordringer for arbeidsmarkedet og samfunnsstrukturen, spesielt i omlandskommuner.

FIGUR 2.14

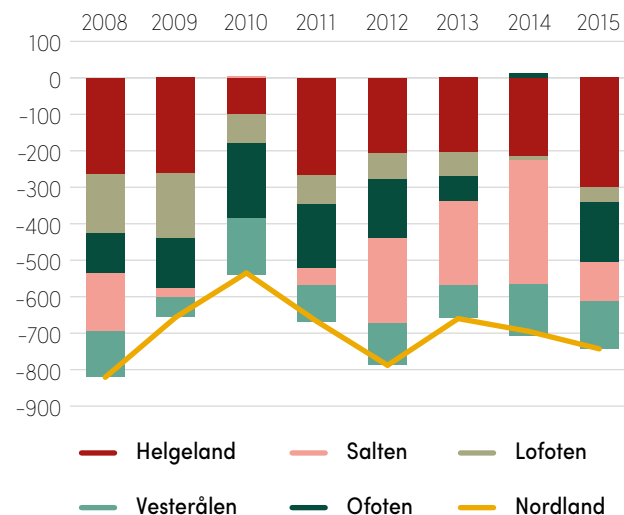
Forholdet mellom innenlands til- og fraflytting for Nordland inkludert innvandring (totalt antall personer), 2008–2015

Netto utflytting var 1 962 personer i 2015. Gjennomsnittlig netto utflytting fra 2008 til 2015 var 1 404 personer per år. Lavest netto utflytting i årene etter 2008 var det i 2010, med en netto utflytting på 999 personer. Figuren viser utviklingen i nettoutflytting per region i Nordland 2008–2015, samt utviklingen for Nordland samlet. En stor andel av de som flytter ut av fylket er arbeidsinnvandrere eller andre med innvandrerbakgrunn. I figur 2.15 viser vi samme statistikk uten innvandring.

FIGUR 2.15

Forholdet mellom innenlands til- og fraflytting for Nordland uten innvandrere (totalt antall personer), 2008–2015

Netto utflytting for befolkningen utenom innvandrere var 743 personer i 2015. Figuren viser utviklingen i nettoutflytting i regionene i Nordland 2008–2015, samt utviklingen for Nordland samlet. Lofoten er den regionen som har lavest netto utflytting med 60 personer i 2015. Størst netto utflytting var det fra Helgeland med 299 personer i 2015. Ofoten, Salten og Vesterålen hadde en netto utflytting på henholdsvis 166, 108 og 130 personer i 2015.

Fremtidens arbeidskraft.
Foto: Nord universitet

SOLID ARBEIDSMARKED, MEN FÅ NYE JOBBER

I løpet av 2016 økte sysselsettingen med 509 personer i Nordland. Det er dermed 114 449 sysselsatte med arbeidssted i fylket ved inngangen til 2017. Salten, Lofoten og Helgeland stod for veksten, mens sysselsettingen var tilnærmet uendret i Ofoten og Vesterålen. Utsiktene for 2017 tilsier lavere veksttakt i sysselsettingen og fortsatt meget lav arbeidsledighet. Det er ventet 86 netto nye sysselsatte i fylket, som tilsvarer en økning på 0,1 %.

Det er i løpet av de siste ti årene skapt 3 167 netto nye jobber i Nordland, en sysselsettingsvekst som ikke når helt opp til det nasjonale snittet. Gjennom denne tiårsperioden har sysselsettingsveksten i Nordland vært 2,9 %. Jobbskapingen var god i 2015 og 2016, men er ventet å bremse kraftig opp i 2017. Jobbskappingsveksten er på under 50 % av det nasjonale snittet. Likevel er det lyspunkter. I gjennomsnitt var det kun 3 189 helt arbeidsledige personer i Nordland i 2016, eller 2,6 % av arbeidsstokken. Av disse er 2 av 3 menn.

Færre arbeidsledige

NAV Nordland meldte ved utgangen av 2016 om rekordhøy overgang til arbeid. Mot slutten av 2016 var arbeidsledigheten i Nordland på 2 894 personer, herav 1 045 kvinner og 1 849 menn. Dette tilsvarer en ledighet på 2,3 %, mot 2,8 % på landsbasis. Det er altså i Nordland 248 færre helt ledige enn på samme tid i fjor. Blant kvinner går ledigheten ned med 157 personer, og blant menn med 91. Dermed har bedriftene et strammere arbeidsmarked å forholde seg til, noe som forsterkes av at flere går av med pensjon og det er netto utflytting og utpendling fra fylket.

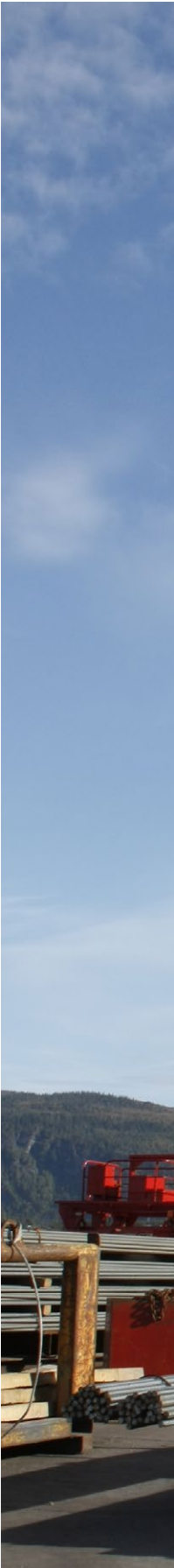
Nedgangen i ledigheten har en nær sammenheng med økt tilgang på stillinger innen pleie og omsorg, bygg og anlegg samt industri. I 2016 kom det 282 netto nye jobber innen tjenesteproduksjon mot private. Ellers var også jobbskapingen innen industri og bygg og anlegg positiv, med 427 netto nye jobber. Det var en nedgang innen tjenesteproduksjon mot bedrifter (-8), varehandel, reiseliv og transport (-87) og primærnæringer (-104). Blant

de arbeidsledige i Nordland er det 550 personer med bakgrunn fra industriarbeid, 319 personer med bakgrunn fra bygg- og anleggsarbeid og 298 fra reiseliv og transport. Størst ledighetsnedgang fra november 2015 finner vi innenfor helse og pleie og omsorg, der det nå er 54 færre helt ledige. Dette tilsvarer en ledighetsnedgang på 22 % for denne gruppen. Fortsatt effektivisering i industrien, svakere aktivitet i petroleumsnæringen og avslutning av flere større infrastrukturprosjekter demper jobbskapingen i 2017.

Høyest ledighet i prosent av arbeidsstyrken er aldersgruppen 25–29 år med 3,8 % og 20–24 år med ledighet på 3,6 %. Deretter følger aldersgruppen 30–39 år med 3,3 % ledighet. Blant de yngste (19 år og under) er ledigheten på 1,2 %, men her er arbeidsstyrken forholdsvis liten. Forskjellig utvikling i arbeidsledigheten i ulike deler av landet vil kunne påvirke mobiliteten i arbeidskraften, og redusere problemer med rekruttering av arbeidskraft for bedrifter i Nordland på noen områder.

Stabil sysselsetting

Gapet i sysselsettingsveksten mellom Nordland og landsbasis er fortsatt voksende. Fra 2007 har veksten vært 2,9 % i Nordland mens det nasjonale tallet var 8,4 %. Av regionene i Nordland er det Lofoten som har bidratt til prosentvis størst vekst disse årene, og Ofoten som har bidratt til prosentvis lavest vekst. Salten er den regionen med flest sysselsatte, etterfulgt av Helgeland. I Vesterålen, Ofoten og Lofoten er den samlede sysselsettingen lavere enn for Salten.

Grønt stål skipes ut.
Foto: Rana Industriterminal

«Det er vekst og utvikling som er viktigst. Befolkningsutvikling, og at den rollen Bodø har som regionscenter i Nordland og Nord-Norge blir ytterligere forsterket. Det viktigste i den sammenheng er utdanning og styrking av universitetets rolle. Det er et være eller ikke være i denne sammenheng. Fortsatt høy innvandring er også viktig i forhold til arbeidsmarkedet»

Tord Kolstad, TK Eiendom

Sysselsettingsveksten har i en årrekke kommet i form av jobber med krav om høyere utdanning. Størst etterspørsel er det etter arbeidskraft innen helse- og sosialtjenester, tekniske fag, samfunnsplanlegging og økonomi. Samtidig har Nordland utfordringer med å rekruttere arbeidstakere i aldersgruppen 20–40 år i konkurranse med andre regioner i Norge. Andelen av de sysselsatte med høyere utdanning er i Nordland 30 %, mot 36,4 % i Norge. Andelen øker heller ikke nok til at vi tar innpå det nasjonale nivået. Mange unge med høyere utdanning velger å bosette seg i de større byene. Dette er kompetanse Nordland er avhengig av i framtiden. Når fylket har problemer med å tiltrekke seg nødvendig arbeidskraft utenfra, er det viktig at man i større grad klarer å skape nye og spennende bedrifter og arbeidsplasser der det oppleves attraktivt å bo. Nordland har gode forutsetninger for å skape vekst i sysselsettingen, med rikelig tilgang på viktige naturressurser. Det ligger mange muligheter til etablering av nye og spennende kompetansebedrifter med tilknytning til disse naturressursene.

Utstrakt pendling

I 2015 var det 6 880 personer som pendlet fra Nordland, mens 3 773 pendlet inn. Det betyr at Nordland hadde en negativ nettoppendling på 3 107 personer. Blant disse er 2 027 menn og 1 080 kvinner. Arbeidsstokken er således undersysselsatt. Pendling representerer en viktig indikator på hvorvidt en region makter å tilby interessante jobber til den yrkesaktive befolkningen. Selv om bakgrunnen for pendling kan være sammensatt, er det en indikasjon på at det ikke er nok attraktive jobber i regionen. På den annen side kan utpendling skyldes tilstedeværelsen av bedrifter

i Nordland, som søker oppdrag utenfor regionen. Dersom vi ser på den næringsmessige fordelingen av pendlere vil denne gi oss en indikasjon på i hvilke sektorer det er flest personer som må ut av regionen for å jobbe.

Størst utpendling er det innenfor bergverksdrift og utvinning. Nordland har også mange arbeidstakere på olje-/ gassinstallasjoner i Norskehavet og Nordsjøen, eller til Svalbard. Mange pendler til bygg- og anleggsprosjekter rundt om i Norge. Bygg og anlegg er en stor næring i Nordland og flere bedrifter har konkurransevne også utenfor Nordland. Innenfor næringer som varehandel, industri, helse- og sosialtjenester og tjenesteyting mot bedrifter har vi en betydelig større andel utpendlere enn innpendlere. I et dynamisk arbeidsmarked vil det alltid være pendling. Utfordringen for Nordland er ubalanse i arbeidsmarkedet og at vi taper mye arbeidskraft som kunne bidratt til verdiskaping i fylket. En av forklaringene er at konsolidering i flere næringer har medført at hovedkontorfunksjonen i mange bedrifter er flyttet ut av fylket eller er lokalisert i andre fylker, og mange spennende jobber i disse virksomhetene er følgelig sentralisert. Økt antall hovedkontorer i Nordland vil ha stor betydning for arbeidsmarkedet.

Utsikter per region

For 2017 forventes det marginal (men positiv) sysselsettingsvekst i alle regionene i Nordland. Størst vekst ventes for Lofoten med 29 nye jobber. Deretter følger Salten med 26, Vesterålen med 15, Helgeland med 10 og Ofoten med 6. Dette utgjør altså totalt 86 nye sysselsatte i fylket, sammenlignet med 509 nye i 2016.

Bør satse ytterligere på innovasjon

Nordland fylkeskommune har en innovasjonsstrategi hvor målsettingen er å sysselsatte flere innenfor forretningsmessig tjenesteyting og få flere innovative leverandørbedrifter. Konkurranseskraften i næringslivet skal økes gjennom å forsterke innovasjonsevnen i bedriftene. Norge bruker årlig i overkant av 31 milliarder kroner på (egenutført og innkjøpt) FoU. Av dette utgjør Nordland kun rundt 320 millioner kroner, eller omtrent 1 %, til tross for at befolkningen i Nordland utgjør omtrent 4,6 % av landets totale befolkning. De samlede innovasjonskostnadene i landet er på ca. 63,7 milliarder kroner, hvorav tre kvart milliarder kroner tilfaller Nordland, altså 1 %. Disse tallene viser at det i Nordland i mindre grad brukes ressurser på FoU og innovasjonsarbeid sammenlignet med resten av landet.

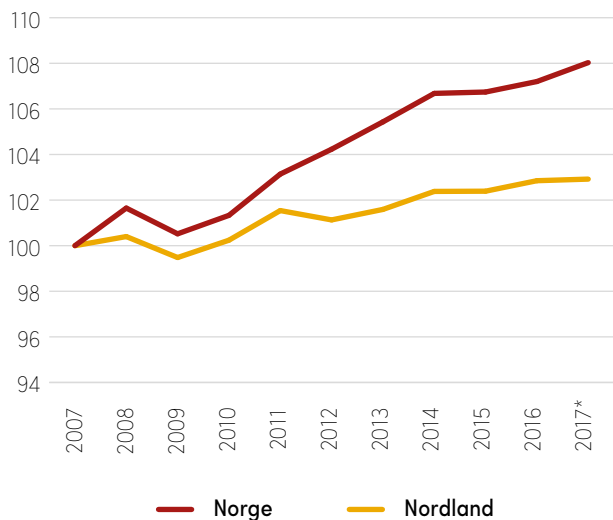
Andelen av virksomheter som driver med FoU er på landsbasis 16 %. Av alle fylkene kommer Nordland ut med den laveste andelen med 9 %. Dette er bare halvparten så mye som Oslo og Akershus. Ser man på kostnader til egenutført FoU er det på landsbasis 32 500 kroner per sysselsatt. I Nordland er dette tallet 10 600 kroner. Innovasjonsarbeid utløser kreative krefter i bedriftene og nye muligheter. Flere bedrifter i Nordland bør ta utfordringene med innovasjon på alvor i 2017.

SSB la om sin tellemåte for sysselsettingsstatistikker i 2015. Vi har bearbejdet tidsseriene i årene forut for 2015 slik at tallstørrelsene for sysselsatte er sammenlignbare.

FIGUR 3.1

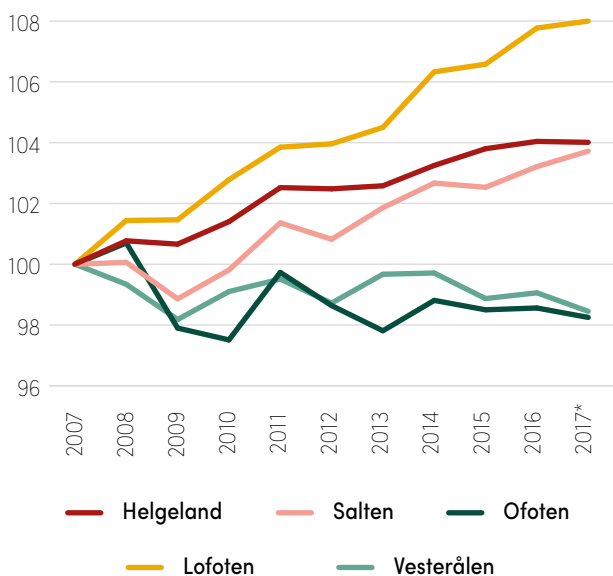
Utvikling i sysselsetting Nordland og Norge i perioden 2007–2017. Indeks der 2007 = 100

Figuren viser utviklingen i sysselsetting i Nordland og Norge fra 2007 til 2017. Totalt var det 114 449 sysselsatte personer i Nordland i 2016. Dette er en vekst på 0,45 %, eller 509 netto nye sysselsatte fra 2015 til 2016. 2015 var skuffende med nesten null vekst, noe som var langt mindre jobbvækst enn forventet ved inngangen til året. Oppgangen i 2016 er i hovedsak innen helse og omsorg, industri, bygg og anlegg. Utsiktene for 2017 tilsier nok et svakt år for sysselsettingen. Prognosen viser avtakende vekst i Nordland med unntak av i omsorgssektorene. 86 netto nye jobber forventes i fylket, som tilsvarer en vekst på 0,08 %. De siste 10 årene har sysselsettingsveksten vært større i Norge enn i Nordland. Siden 2007 har sysselsettingen i Nordland økt med totalt 2,9 %, mens den for samme periode i Norge har økt med 8,4 %. Sterk vekst i flere av Nordlands sektorer fører ikke automatisk til nye arbeidsplasser. Eksportindustrien og tradisjonelt innenlands konkurrerende næringer som bygg og anlegg har fått økt konkurranse fra utlandet og må kontinuerlig øke produktiviteten og begrense jobbskapingen.

FIGUR 3.2

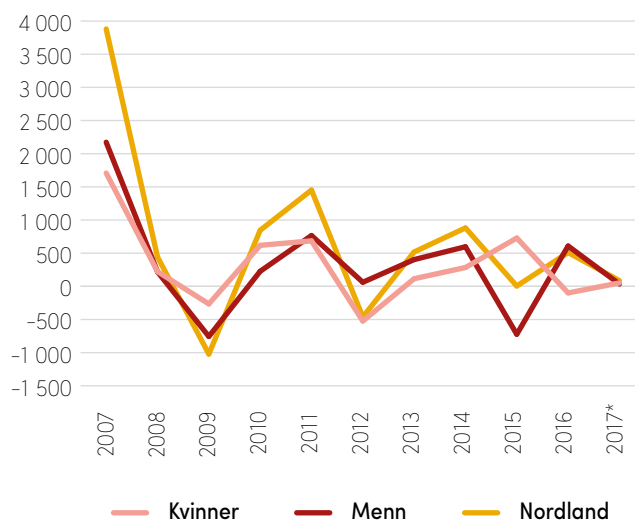
Utvikling i sysselsetting per region i Nordland i perioden 2007 til 2017. Indeks der 2007 = 100

Figuren viser utviklingen i sysselsetting per region i Nordland fra 2007 til 2017. De ti siste årene har Lofoten den sterkeste sysselsettingsveksten med 6,5 %. Deretter følger Salten med 3,5 % og Helgeland med 3,2 %. Dermed har ingen av regionene i Nordland hatt like stor vekst som landsgjennomsnittet med 8,4 % i samme periode. Ofoten og Vesterålen viser svakere utvikling enn fylkesgjennomsnittet.

FIGUR 3.3

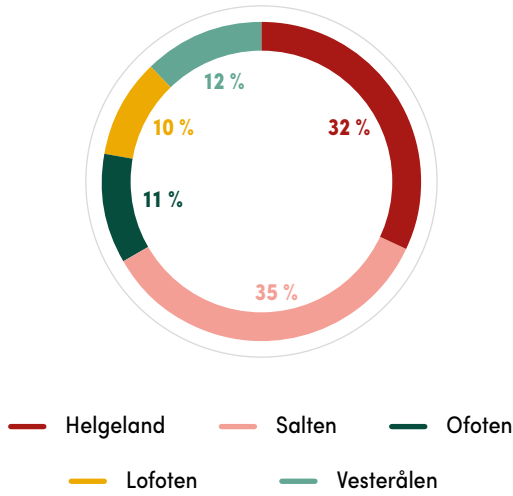
Netto jobbskaping for kvinner og menn i Nordland

Figuren viser netto jobbskaping i Nordland fordelt på kjønn. I 2016 var det i Nordland en netto jobbskaping på 509 personer, og utsiktene for 2017 tilsier kun en jobbskaping på i underkant 100 nye jobber. Fra 2007 til 2016 har det tilkommet 7 047 nye arbeidsplasser i fylket. Av disse er det 3 472 kvinner (49,3 %) og 3 575 menn (50,7 %). Det bør satses på å utnytte mulighetene vi har til å skape nye spennende arbeidsplasser i fylket.

FIGUR 3.4

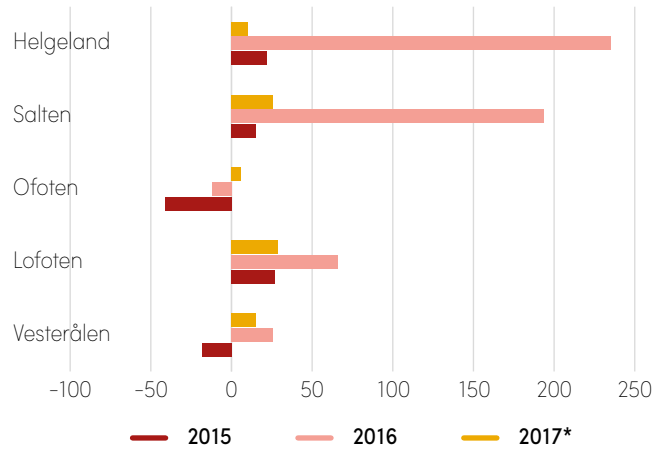
Regionenes andel av Nordlands sysselsetting (2016)

Figuren viser fordeling av sysselsatte målt i prosent per region i Nordland. Salten er den største regionen i Nordland, fulgt av Helgeland, Vesterålen, Ofoten og Lofoten.

FIGUR 3.5

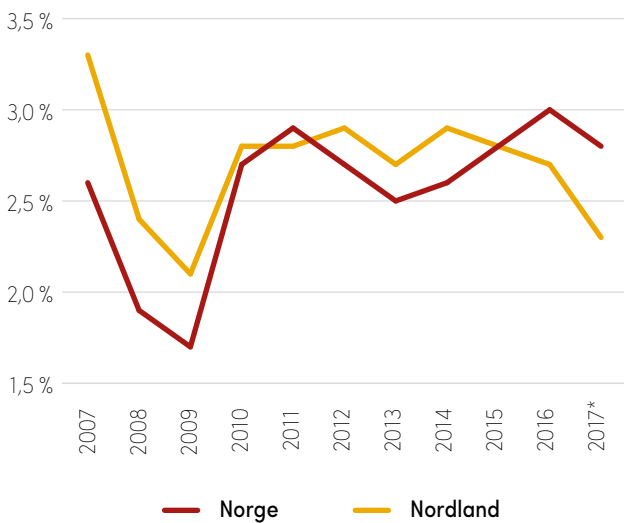
Netto jobbskaping per region i Nordland, antall jobber

Figuren viser netto nye jobber per region, totalt 509 for Nordland i 2016. Utsiktene i fylket for 2017 er langt svakere vekst i sysselsettingen, men fortsatt positiv. I 2017 ventes den beste utviklingen i Lofoten og Salten, drevet av økt aktivitet i tjenester mot bedrifter, helse og omsorg og bygg- og anleggsaktivitet.

FIGUR 3.6

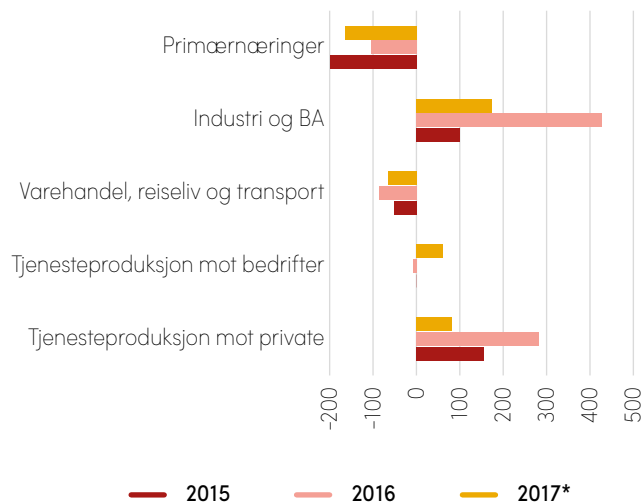
Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken (2007–2017)

Figuren viser utvikling i arbeidsledighet per år for Nordland og Norge. Mot slutten av 2016 var arbeidsledigheten i Nordland 2,3 %, mot 2,8 % i Norge. Nordland har de siste ti årene gått fra å ha 0,7 prosentpoeng større ledighet enn Norge til å få 0,5 prosentpoeng lavere ledighet i 2016 enn landsgjennomsnittet.

FIGUR 3.7

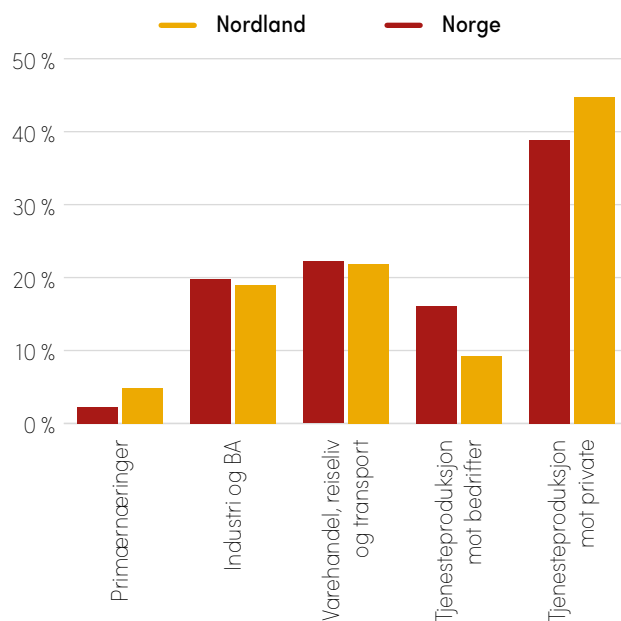
Jobbskaping per sektor i Nordland, antall jobber

Figuren viser netto endring i sysselsetting i Nordland. Industri og bygg og anlegg står for det største netto bidraget til nye jobber i Nordland. 427 nye jobber i fylket sørget aktiviteten i disse næringene for i 2016. Dette er betydelig mer enn året før. Også innen privatrettet tjenesteproduksjon har økt sysselsetting med 282 nye jobber. Innen bedriftsrettet tjenesteproduksjon har det vært stabil sysselsetting, mens det har vært en nedgang i sysselsettingen innen primærnæringene og varehandel, reiseliv og transport. Utsiktene for 2017 er svak sysselsettingsvekst. Den svært moderate veksten er ventet innen industri og helse- og omsorgstjenester. Sysselsettingen i primærnæringene har de siste årene hatt en stabil negativ utvikling, og det er for 2017 ventet en ytterligere reduksjon sammenlignet med 2016.

FIGUR 3.8

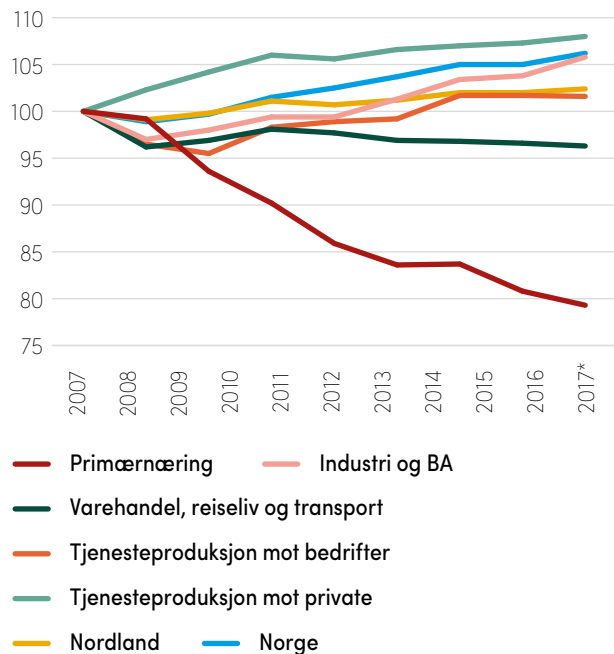
Sysselsatte etter næring

Figuren viser sysselsetting etter hovednæring i Nordland og Norge i prosent. Flest sysselsatte har tjenesteproduksjon mot private med 51 000, hvor flesteparten jobber i helsesektoren. Til sammenligning er det mer enn 1 million sysselsatte i Norge i denne kategorien. For Nordland er det en utfordring at andelen sysselsatte innenfor tjenesteyting mot bedrifter ikke øker i samme takt som i resten av landet. Vi ser at det er over dobbelt så høy andel sysselsatte i primærnæringene i Nordland sammenlignet med Norge. De siste årene er det primærnæringene som har vist den sterkeste negative utviklingen for Nordland. En noe høyere andel offentlig sysselsatte enn i sentrale strøk kjennetegner alle regioner i de nordiske landenes nordområder.

FIGUR 3.9

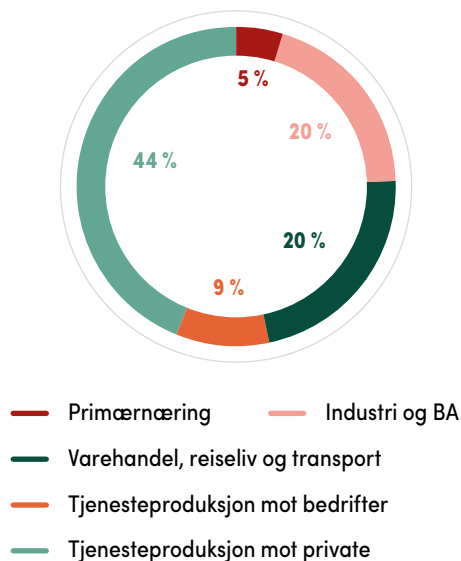
Utvikling i sysselsetting i Nordland etter hovednæring.
Indeks der 2007 = 100

Figuren viser sysselsettingsveksten per næring målt som en indeks der 2007=100. I tillegg er Nordland og Norge som helhet tatt med. To næringer skiller seg ut med svakere utvikling enn fylkesgjennomsnittet. Primærnæringene har hatt en sterk og konstant nedgang hvert år siden starten av tidsserien. I 2016 var det over 20 % færre sysselsatte enn i 2007. Også varehandel, reiseliv og transport har hatt en negativ utvikling siden 2007, men en nullvekst hvis man sammenligner med 2008. Sterkest sysselsettingsvekst har det vært innen privatrettet tjenesteproduksjon med 8 % vekst gjennom perioden, noe som er høyere enn landsgjennomsnittet på 6,2 %. Drivkreftene er omsorgs- og helsetjenester. Sysselsettingsveksten innen industri og BA er noe lavere med 5,8 %, men fortsatt høyere enn fylkesgjennomsnittet på 2,4 %. Det er også en lav vekst innen tjenesteproduksjon mot bedrifter på 1,6 %.

FIGUR 3.10

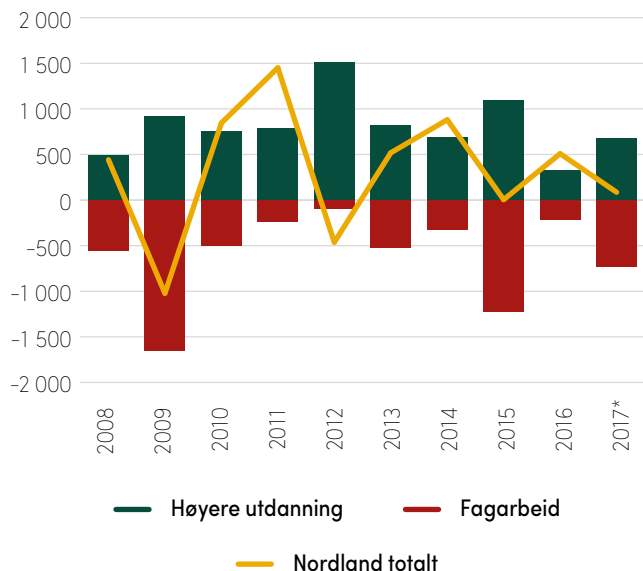
Fordeling av sysselsatte i Nordland etter hovednæring

Flest sysselsatte er det innen tjenesteproduksjon mot private med 50 009, eller 44 % av sysselsettingen i Nordland. I denne kategorien finner vi blant annet offentlig administrasjon, forsvar, undervisning og helse- og sosialtjenester. Nest størst er varehandel, reiseliv og transport med 25 158 (22 %), etterfulgt av industri og BA med 22 627 (20 %), tjenesteproduksjon mot bedrifter med 10 646 (9 %) og primærnæring med 5 521 (5 %).

FIGUR 3.11

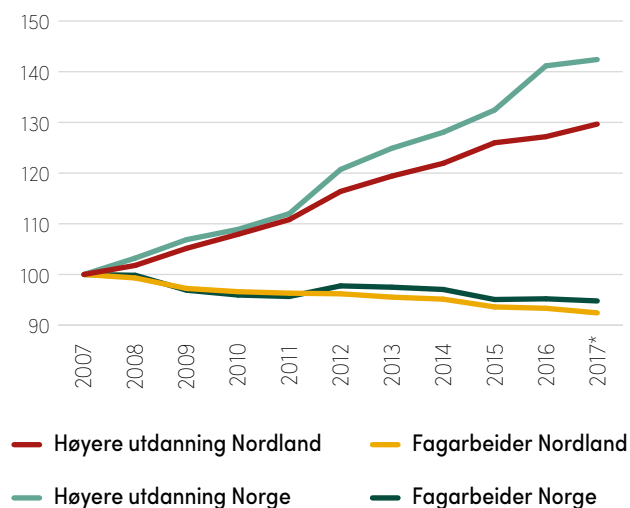
Netto nye jobber i Nordland etter kompetansenivå. Antall jobber

Høyere utdanning er den viktigste endringsfaktoren i arbeidsmarkedet i Nordland, og slik har det vært de siste ti årene. I 2015 ble det sysselsatt 1 096 netto nye med høyere utdanning, mens tallet for 2016 er 325. Utsiktene for netto sysselsatte med høyere utdanning i 2017 er en økning på 875. Samtidig forsvant det 1 222 netto sysselsatte på fagarbeidernivået i 2015, og ytterligere 212 i 2016. For 2017 ventes det et ytterligere fall i netto sysselsatte på fagarbeidernivå på 725. Denne utviklingen viser altså at tendensen i arbeidsmarkedet er økt etterspørsel etter flere høyt utdannede. Til sammen har det de siste ti årene tilkommet over 7 555 netto nye jobber til personer med høyere utdanning, og forsvunnet omtrent 5 502 netto jobber fra personer med utdanning til og med fagarbeidernivå.

FIGUR 3.12

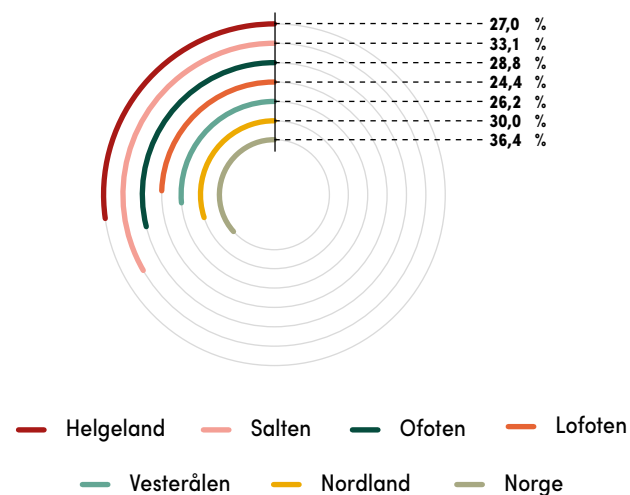
Utvikling i sysselsetting etter kompetansenivå i Nordland. Indeks der 2007=100

I løpet av de ti siste årene har antall sysselsatte i Nordland med høyere utdanning økt med 29,7 %. På samme tid er antall sysselsatte på fagarbeidernivå redusert med om lag 7,6 %. På landsbasis har det i samme periode vært en økning i antall sysselsatte med høyere utdanning 42,4 %, og en reduksjon i antall sysselsatte på fagarbeidernivå på 5,2 %. I framtiden vil det være behov for mange flere sysselsatte med høyere utdanning i fylket. Samtidig er det viktig å sikre at vi også har nok fagarbeidere.

FIGUR 3.13

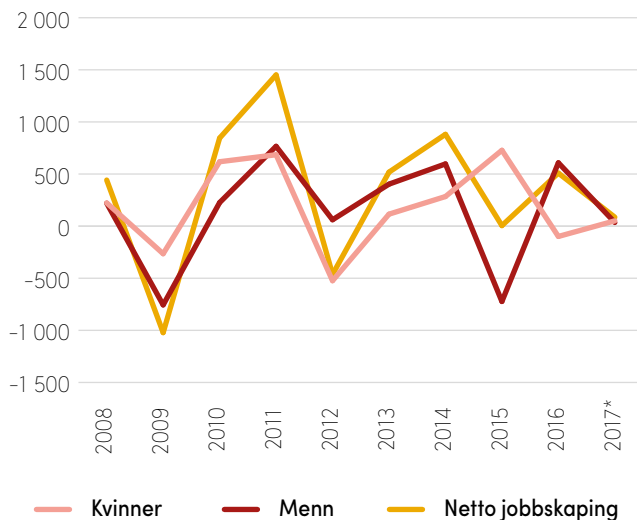
Andel sysselsatte med høyere utdanning

Samfunnet etterspør i økende grad kunnskapsbasert kompetanse. Andelen av sysselsatte med høyere utdanning i Nordland har økt de siste årene, men ikke så sterkt at vi tar innpå det nasjonale nivået. Nordland ligger nå 6,4 prosentpoeng bak landsgjennomsnittet. Av regionene i Nordland er det kun Salten som trekker opp fylkesgjennomsnittet, hvor 33,1 % av de sysselsatte som har høyere utdanning.

FIGUR 3.14

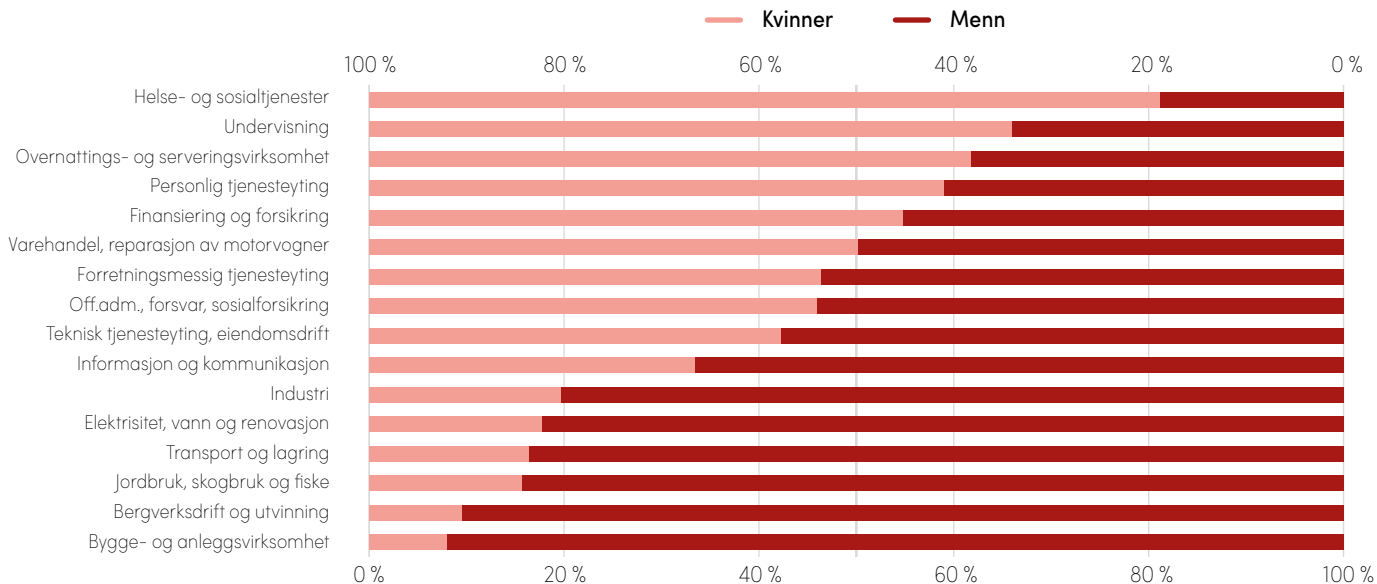
Netto jobbskaping kvinner og menn i Nordland, antall jobber

Figuren viser netto jobbskaping i Nordland fordelt på kjønn. Siden 2008 har det vært en sysselsettingsvekst på 3 252 i fylket. Av disse er 1 816 kvinner (55,8 %) og 1 437 menn (44,2 %). Sysselsettingen blant menn er noe mer utsatt for konjunkturedringer, ettersom en betydelig andel av disse jobber innenfor primærnæringene, bygg og anlegg, industri og transport. I 2016 var det i Nordland en netto jobbskaping på 509 personer, og det er utsikter til svakere jobbskaping framover. Fra 2009 har det vært positiv jobbskaping for både kvinner og menn i fylket. Likevel har jobbskapingen i Nordland de ti siste årene kun vært 57 % av den nasjonale jobbskapingen. Det bør derfor satses på å utnytte mulighetene vi har til å skape nye spennende arbeidsplasser i fylket.

FIGUR 3.15

Andel kvinner og menn i Nordland innen forskjellige næringskategorier

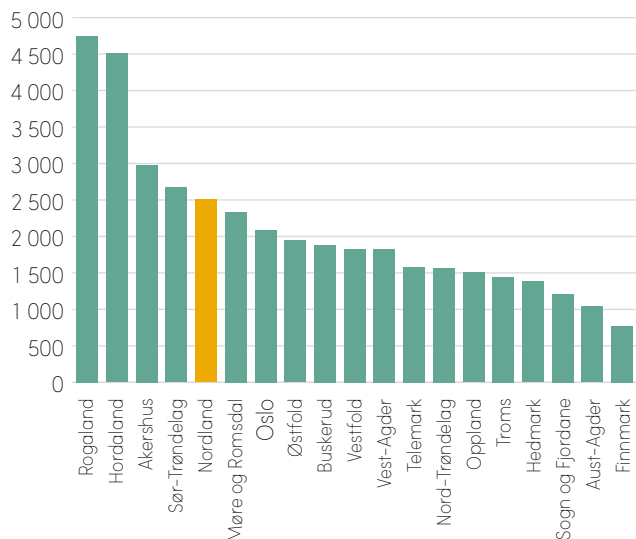

Figuren viser hvordan andelen av kvinner og menn i hovednæringene i fylket fordeler seg. For Nordland er det innenfor helse- og sosialtjenester den største andelen kvinner befinner seg, med 81 %, fulgt av undervisning med 66 %. Den største andelen av menn jobber innen

bygg- og anleggsbransjen, samt bergverksdrift og utvinning. Det er kun innen helse- og sosialtjenester, undervisning, overnattings- og serveringsvirksomhet, personlig tjenesteyting og finansiering og forsikring at det jobber en større andel kvinner enn menn.

FIGUR 3.16

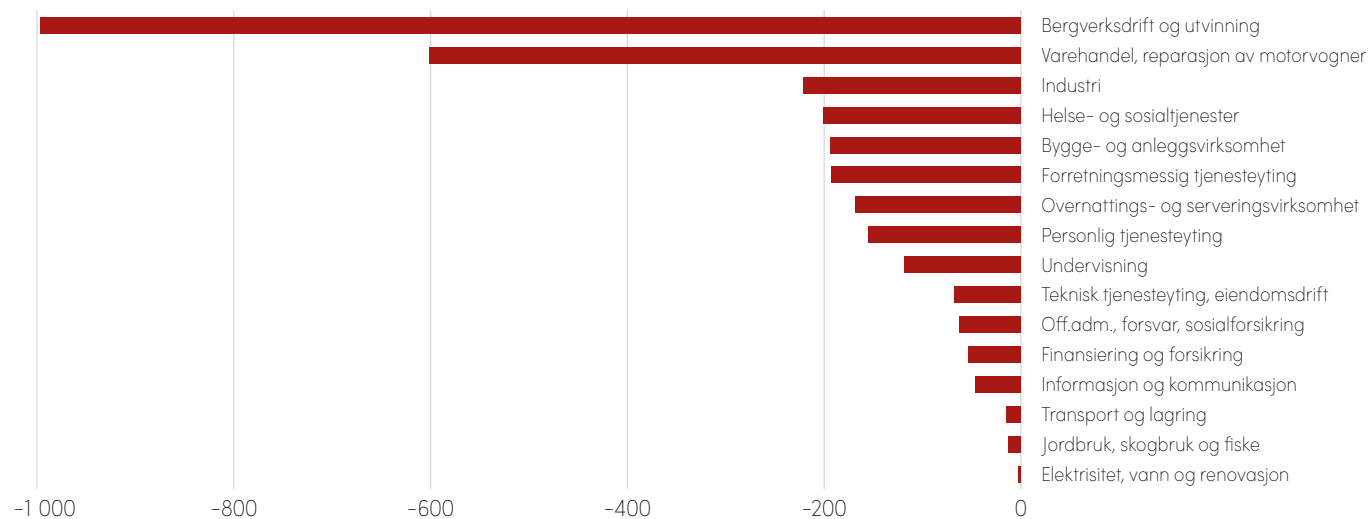
Lærlinger 2015 per fylke

Nordland hadde 2 506 lærlinger i 2015, som er en økning på 274 fra 2010. Økningen er litt under gjennomsnittet for Norge i denne perioden. Figuren viser at Nordland er blant fylkene i Norge som har flest lærlinger. Blant de fem fylkene på topp i form av antall lærlinger er det tre store eksportfylker, hvorav Nordland er ett av disse. Fylker som er preget av råvareutvinning og industri har naturligvis behov for flere lærlinger enn fylker hvor hovednæringene ikke har behov for kompetansen som disse unge representerer.

FIGUR 3.17

Nettoppendling fra Nordland 2015

Figuren viser en negativ nettoppendling i Nordland på 3 109 personer. Det vil si at det er 3 109 flere personer som pendler ut fra Nordland enn inn til Nordland. Dette gapet utgjør tappt arbeidskraft for fylket.

Samtidig skal det nevnes at utviklingen er positiv, og den negative nettoppendlingen er betydelig redusert de siste årene.

STERK UTVIKLING I EN TREG NASJONAL ØKONOMI

Nordland har beveget seg motstrøms i hele 2016. Veksten i bedriftenes inntekter er bedre enn forventet og flere av de store bedriftene i fylket befinner seg nært kapasitetsgrensen. Dette skjer i en periode hvor den nasjonale økonomiske veksten har bremsset opp. Bedriftene i Nordland når i 2016 en omsetning på 153 milliarder kroner (økning på 6,4 milliarder kroner). Her er finans- og petroleumssektoren holdt utenfor. I tillegg omsetter filialer i fylket for 46 milliarder kroner i 2016. Samlet omsetter Nordlands næringsliv for 199,5 milliarder kroner.

Veksten er hele 4,4 % fra 2015 til 2016, men veksten har avtatt noe fra året før (5,6 % fra 2014 til 2015). Det betyr at fylket kan vise til fem år med vekst over landsgjennomsnittet. Utsiktene for 2017 er gode. Det forventes fortsatt god fart i Nordlandsbedriftene med 159 milliarder kroner i omsetning i 2017, en vekst på 3,8 %. Den ventede veksten er godt over utsiktene for landet samlet på 1 %. Eksportomsetningen i Nordland ventes å øke med omlag 9 %. Årsaken er at havbruk går mot nok et rekordår i 2017, etterspørselen i bygg- og anleggssektoren holder seg høy, tjenestesektoren har god aktivitet og reiselivet venter rekordmange gjester. Kort sagt, det store bildet tilsier høy aktivitet, og den gode utviklingen ventes å vedvare i 2017.

Drivkreftene

Nordlandsbedriftene har blitt betydningsfulle leverandører av varer og råstoffer til verdensmarkedet, hvor økt konsum og voksende befolkning er viktige drivkrefter. Mer enn 50 % av industriens produksjon og 85 % av fisken eksporteres. På innenlandsmarkedene stimuleres vi av høy byggevirkosomhet, satsing på infrastruktur og bedriftenes økende digitalisering av sine forretningsprosesser. Resultatet er solid fremgang selv i perioder der andre regioner i Norge har svakere konjunkturer. I sum viser prognosen for 2017 en omsetningsvekst på 3,8 %, noe svakere enn i 2016.

Til sammenligning er forventningene for Norge at omsetningen igjen skal vokse etter å ha falt de to siste årene (-0,6 % i 2015 og -0,5% i 2016). Nordlandsøkonomien har i stor grad vært skånet for de svake konjunkturene i maritim sektor og petroleumsnæringen.

Fortsatt sterk fremtidstro

En viktig indikator på fremtidstro i fylket er bedriftenes investeringer. Det er spennende at Elkem har kjøpt Fesil Rana Metall i Mo i Rana og dermed øker sitt nærvær i Nordland. I Vesterålen har Holmøy Maritime på kort tid bygget opp et av landets største fiskeriselskaper, sist med sitt oppkjøp av Andenesfisk. Høsten 2016 kunne man lese om at Torghatten ASA har tegnet kontrakter verdt mer enn 10 milliarder kroner, med betydelige investeringer i nytt materiell. I havbrukssektoren fortsetter investeringene i settefiskanlegg og ny teknologi for bedre kontroll på lakselus og sykdom hos laks. Utbyggingen av kraftstasjonen i Røssåga nærmer seg åpning etter investeringer på nær 4 milliarder kroner. Norlandia Care utvider sitt allerede store eierskap i barnehagesektoren. På Helgeland foregår den største oppgraderingen av E6 noen gang, der store deler av strekningen fra Majavatn til Saltfjellet oppgraderes og fornyes. Utenfor Helgelandskysten forberedes installasjonen av Aasta Hansteen plattformen, som styrker Nordlands betyd-

ning som en sterk petroleumsregion. Den kraftforedlende industrien prioriterer fortsatt investeringer i kapasitetsøkning og miljøforbedrende teknologi, med nye investeringer både i Mo i Rana og i Sørfold. Starten på 2017 betyr også at Nord universitet er endelig etablert og i ordinær drift.

Motorene i Nordland

Nordland er nasjonalt ledende på både havbruk og fiskeri målt i produksjon og fangst. Sjømat, fiskeri og skog hadde en omsetning i Nordland på 18,6 milliarder kroner i 2016. Det er 8,4 % høyere enn i 2015. Sjømateksportens verdi økte i 2016 med mer enn 20 %, til 13,9 milliarder kroner. Eksportverdien av sjømat er nå høyere enn verdien av eksport fra den kraftforedlende industrien i Nordland. Havbruksnæringens produksjon kunne vært høyere, men bremses av sykdomsutbrudd. Myndighetenes styring av produksjon etter lusebelastning berører også en rekke lokaliteter i Nordland. Hvitfisksektoren kjennetegnes av stabile og høye kvoter for de viktigste artene. Over tid har bedriftene ved å ha tilgang til store volumer, bygget opp opp et betydelig marked for fisk fra Nordland i utlandet. Ny teknologi for mer automatisert bearbeiding av fisk fases nå inn i fiskeindustrien og vil øke konkurransevnen ytterligere i 2017.

«Catwalken» på Hålogalandsbrua sett fra undersiden.
Foto: Line Vestnes, Statens vegvesen

Industri og BA sektoren

Industri og BA sektoren som også omfatter kraftproduksjon utgjør 32 % av omsetningen i Nordland, og er fylkets største sektor målt i omsetning med 49,4 milliarder kroner i 2016. Det er 4,3 % høyere enn i 2015. Mange av de største bedriftene har produksjon nært opp mot kapasitetsgrensen. I leverandørindustrien har det vært krevende omstillinger som følge av betydelig redusert etterspørsel fra petroleumsnæringen. Økende infrastrukturbygging, leveranser til den landbaserte delen av fiskeoppdrett og økt modifikasjon av industrianleggene har i stor grad kompensert for dette bortfallet. Byggevareindustrien opplever god etterspørsel fra Østlandet og økt konkurranseevne i forhold til utenlandske leverandører. I sum settes det ny eksportrekord fra Nordland med 25,2 milliarder.

Handel, reiseliv og logistikk

I sum er varehandel, reiseliv og logistikk den nest største sektoren i Nordland med 29 % av omsetningen, totalt 44,6 milliarder kroner. Dette er 3,3 % vekst fra 2015. Sektoren er utsatt for en rekke sterke drivkrefter. Varehandelen følger befolkningsvekst og velstandsutvikling. Svak vekst i folketallet demper veksten, men økt handel i kjøpesentrene kompensere for dette. I sum gir det moderat vekst. Reiselivet opplevde betydelig vekst i antall utenlandske besøkende i 2016. I logistikksektoren har de store selskapene i fylket vist seg konkurranse-

dyktige i alle deler av landet. Sterk konkurranse demper veksten i omsetning i hele sektoren.

Tjenester mot bedrifter og offentlig sektor

Tjenesteyting mot bedrifter og offentlig sektor er viktig for konkurranseevne og utvikling av andre deler av næringslivet. Sektoren omsatte for 36 milliarder kroner i 2016, som utgjør 23,4 % av omsetningen i Nordland. Veksten var på 3,8 % fra 2015. Her finner vi alt fra landsdekkende ingeniørselskaper som Rambøll, leverandører av programvare som DIPS, til økonomirådgivere og lokale eiendomsforvaltere.

Tjenesteleverandørene merker endring i bedriftenes behov, hvor det er økende etterspørsel etter digitaliseringsløsninger og tjenester knyttet til effektivisering, og fallende etterspørsel etter IKT-utstyr og innleie av arbeidskraft. En stadig mer avansert havbruksnæring bidrar til at flere nye leverandører har fått fotfeste i Nordland. Både havbruk og petroleumsnæringen har skapt nye leverandørbedrifter de siste årene, mens andre voksende områder som helse og omsorg har potensial for økt bruk av tjenestetilbydere i Nordland. Tjenestesektoren har møtt og vil møte økende konkurranse fra utenlandske tilbydere. På samme tid må bedriftene øke konkurranseevnen for å ta markedsandeler fra leverandører i andre deler av Norge. Tjenesteytende sektor mot næringslivet vokser ikke like raskt som

i resten av landet. Dette er en utfordring for vårt fylke. Private bedrifter og offentlig sektor må bli flinkere til å benytte lokale tjenestetilbydere.

Tjenester mot private

Tjenester mot private er på fremmarsj. Omsetningen økte til 4,8 milliarder kroner, en vekst på 4,8 % fra 2015, og har den nest høyeste veksten av sektorene i Nordland. Flere private kjøper omsorgstjenester og benytter private barnehager. Prognosene fra 2015 om økende boligbygging har slått til i byene, og eiendomsmeglerne har økt sin aktivitet i 2016.

Oppsummert

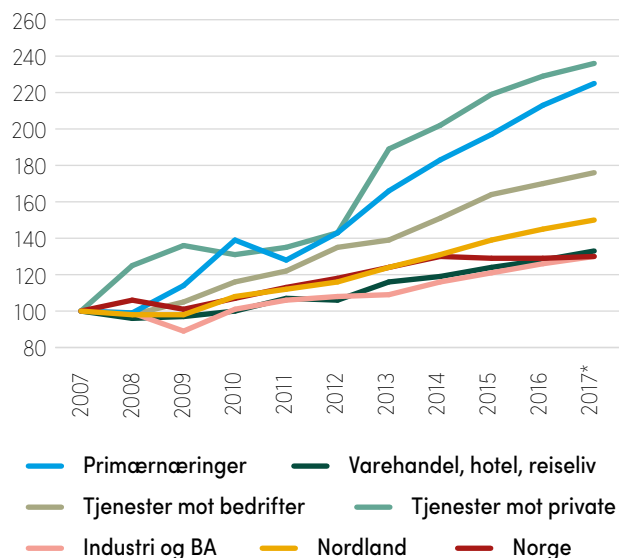
Det er interessant å merke seg at Nordlandsbedriftene har en langt sterkere vekst i 2015 og 2016 enn landet totalt. Dette gir en merkbart økende pågangsvilje i bedriftene. Gode resultater gir motivasjon til enda sterkere innsats og økt investeringsvilje. Tall fra finansnæringen bekrefter fremgangen, der Nordland er det fylket i Norge der det er størst vekst i utlånene til næringslivet. Næringslivslederne vi har intervjuet i denne utgaven av Indeks Nordland ser ikke markedene som begrensende. De fremhever infrastruktur, rammebetingelser, arbeidskraft, jobber for unge med utdanning og adgang til arealer for både havbruk og industri som begrensende for vekst i Nordlandsøkonomien.

«Jeg ville skapt en realitetsforståelse av hvordan samfunnet egentlig er bygd opp, og gjort oss klar over at vi er veldig sårbare når vi er så avhengig av offentlige midler. Vi må sette større fokus på egen verdiskaping. På generell basis hadde jeg lagt til rette for en positiv utvikling i privat næringsliv»

Brynjar Forbergskog, Torghatten

FIGUR 4.1

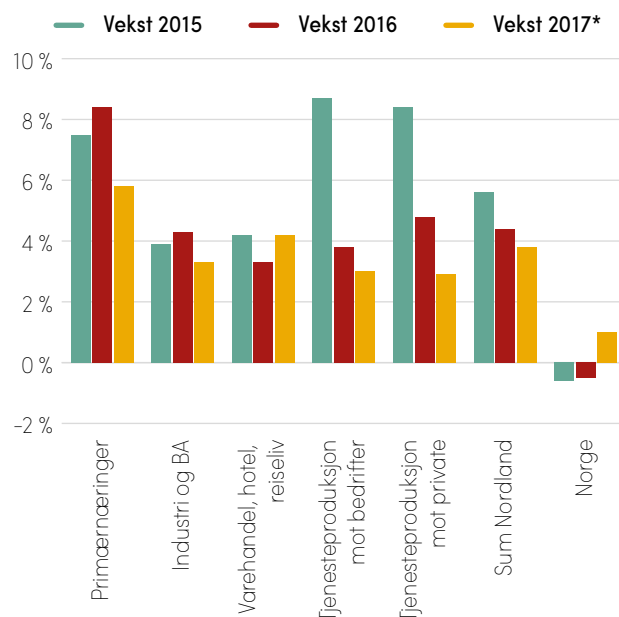
Omsetningsutvikling for bransjer. Indeks der 2007 = 100

Utgangspunktet for indeksen er 2007, et av de beste årene i de sterke oppgansidene vi hadde i perioden 2003 til 2008. To sektorer skiller seg ut med sterk vekst etter 2007. Det er primærnæringerne, drevet av havbruk og fiskeri, og tjenester til private. For sistnevnte er det økt etterpørsel etter omsorgstjenester og eiendomsbransjen som har bidratt til veksten. I havbruk og fiskeri er omsetningen økt med formidable 2,25 ganger siden det meget sterke året 2007. Det sier noe om fremmarsjen Nordlands nye industrielle flaggskip har. Det er grunn til å anta at utviklingen i tjenestesektoren mot bedrifter ville vært langt svakere enn den 1,8 ganger større aktiviten (enn i 2007), uten veksten i oppdrettsnæringer. Siden 2007 har varehandel og industri den svakeste veksten, styrt av folketallet og at det i liten grad er fasett inn ny kraftforedlende industri i fylket.

FIGUR 4.2

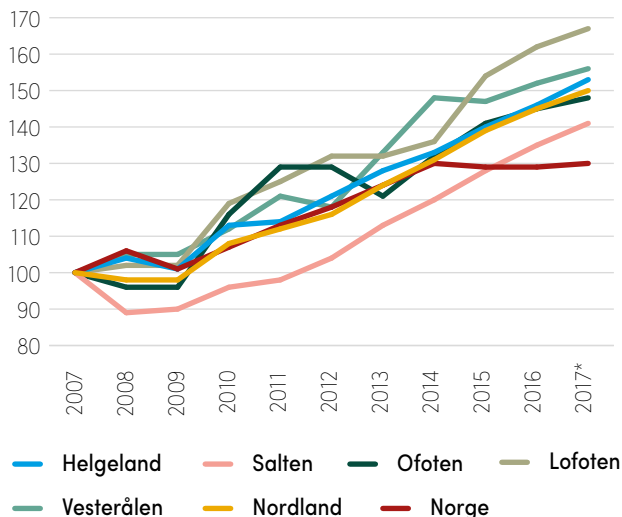
Vekst på bransjenivå i prosent

Figuren viser vekst per bransje i 2015, 2016 og utsiktene for 2017. For Fastlands-Norge faller omsetningen i 2015 og 2016. Nedgangen i petroleumssektoren har smittet over i fastlandsøkonomien, og dette var de to første årene siden 2007 at omsetningen falt. Sterkest vekst i 2016 har havbruk og fiskeri med 8,4 %, fulgt av av tjenesteproduksjon mot private med 4,8 %. Nordlandsindustrien øker omsetningen med 4,4 % i 2016, drevet av god konkurranseevne som følge av valutasituasjonen. Ser man tilbake i tid har evnen til å ha flere bransjer å levere til og det å raskt kunne omstille virksomheten, vært en stor fordel for industri og tjenesteproduksjonen til bedrifter i Nordland.

FIGUR 4.3

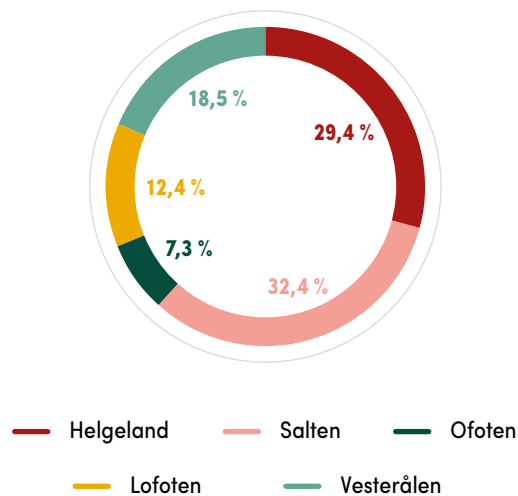
Vekst siden 2007 i regionene i Nordland. Indeks der 2007 = 100

Mens vi ser at veksttrenden for Norge ble brutt i 2015 etter sammenhengende vekst siden 2007, har alle Nordlandsregionene god vekst i 2015 og 2016, og gode utsikter for 2017. Sterkest vekst har Lofoten, fulgt av Salten og Helgeland. Salten henger fortsatt etter i utviklingen etter sammenbruddet i solcelleindustrien. Selv om Vesterålen har sterk utvikling i havbruk, demper utfordringer for regionens største aktør innenfor bygg og anlegg veksten. Vesterålen har den svakeste vekstfarten i Nordland inn i 2017. Ofoten regionen har den nest svakeste utviklingen, mye forklart av at regionen i liten grad stimuleres av havbruksnæringen.

FIGUR 4.4

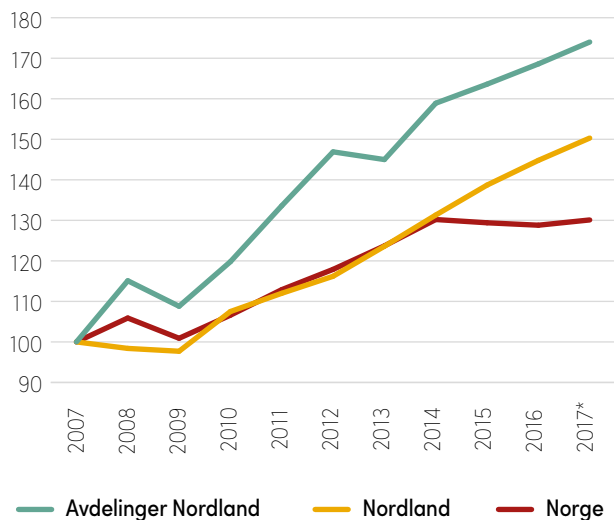
Regionenes andel av omsetningen i Nordland, i prosent

Figuren viser fordeling av omsetningen mellom regionene i Nordland. Av i alt 153 milliarder, utgjør Salten 32,4 %, Helgeland 29,4 %, Vesterålen 18,5 %, Lofoten 12,4 % og Ofoten 7,3 %. Av regionene er det Lofoten og Salten som øker sin andel av bidraget til Nordland. Nordlands andel av omsetningen i Nord-Norge er nå 53,2 %.

FIGUR 4.5

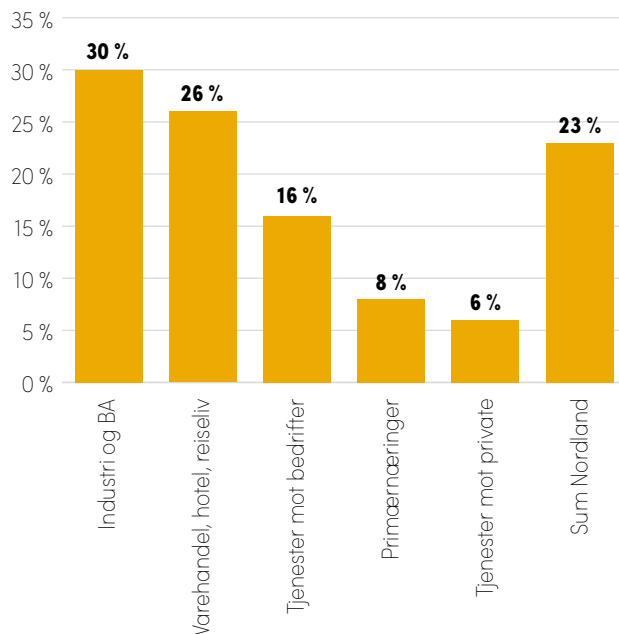
Vekst siden 2007 i Nordlandsbedriftene, underavdelinger i Nordland og Norge. Indeks der 2007=100

Filialer omsatte i 2016 for 46 milliarder kroner, som utgjør 23 % av totalomsetningen i Nordland. Summen av filialer og Nordlands selskaper når dermed 200 milliarder for første gang. Filialer etableres ut fra at det er attraktive muligheter i en region, og vi finner de i alle næringer. Det er ikke grunnlag for å si at Nordland filialiseres, siden andelen omsetning i filialer har holdt seg stabil siden 2013. Omsetningen i filialer har bedre utvikling enn Nordlandsøkonomien totalt sett. Mest fordi de største filialene er å finne i kraftforedlende industri, hotell, varehandel og havbruk. Dette er sektorer som har vist god vekst i Nordland. I sum har filialene fra 2007 blitt 1,74 ganger større mens Nordlandsbedriftene er 1,5 ganger større, og Norge er blitt 1,3 ganger større. Det er verdt å merke seg at 2007 var et meget sterkt år i norsk økonomi, og at utviklingen i Nordland fulgte Norge frem til 2014, der veksten i Nordland fortsatte mens den flatet ut nasjonalt. Avdelingenes omsetning er beregnet ut fra andel av aktivitet i filialen i % av morselskapet utenfor regionen.

FIGUR 4.6

Filialenes andel av totalomsetningen i bransjer i Nordland

Andelen av omsetningen som skapes i filialer varierer fra 30 % i industri og BA, til 6 % i privat tjenesteyting. Andelen omsetning antas å henge sammen med hvilke sektorer som fremstår som mest attraktive for bedrifter utenfor Nordland. Den store betydningen av filialer viser hvor viktig kapital fra andre deler av landet er for Nordland som region, og omvendt - hvor viktig Nordland er for mange store nasjonale selskaper.

PÅ TOPP I SJØMATEKSPORT

Samlet eksporterte Nordlandsbedriftene for 25,2 milliarder kroner i 2016, noe som utgjorde 6,5 % av eksporten fra Fastlands-Norge. Veksten fra 2015 var på 9 %. Landsdelen eksporterte for 38 milliarder kroner, og Nordland står dermed for 66 % av eksportverdien i Nord-Norge. God etterspørsel etter sjømat er viktigste årsak til veksten i eksporten. Utsiktene for 2017 tilsier fortsatt vekst, men noe avtakende sammenlignet med 2016. Den totale eksporten er ventet å bli 26,4 milliarder kroner i 2017, en vekst på 4,3 %.

Sjømatsektoren er den viktigste drivkraften i eksportutviklingen i Nordland. Sektoren eksporterte for 13,9 milliarder kroner i 2016, en vekst på over 30 % fra året før. Veksten drives i stor grad av prisveksten på oppdrettslaks og fersk hvitfisk. Eksportvolumet har vært tilnærmet uendret sammenlignet med foregående år. Det ble eksportert metaller, kjemi-produkter og bearbejdede varer for 11,5 milliarder kroner i 2016. Til tross for kronesvekkelsen har ikke omsetningen mot eksportmarkedet økt. Årsaken er at produsentene ligger på kapasitetsgrensen, og vekst vil kun være mulig gjennom ytterligere investeringer. Samtidig presses prisene i verdensmarkedet av kinesiske leverandører.

Veksttakten er ventet å avta i 2017. Stabil produksjonsnivå innen havbrukssektoren som følge av myndighetspålagte produksjonsbegrensninger, samt utfordringer med lakselus og sykdommer er den viktigste forklaringen. Dette kombinert med kapasitetsutfordringer i den kraftforedlende industrien, og lav etterspørsel etter oljerelaterte varer og tjenester, trekker ned anslaget.

Det er imidlertid positivt å se at det finnes vilje i fylket til å satse internasjonalt. I Bodø starter byggingen av en moderne klippfiskfabrikk, og DIPS som leverer elektroniske pasientjournaler har etablert

seg i Stockholm. I Saltdal ser Hepro som leverer tekniske hjelpemidler på muligheten for å komme seg inn i det kanadiske markedet, og Mo i Rana-bedriften Momek Techteam har nå også etablert seg i Sverige. I Narvik ser man på muligheten for bygging av et stålverk, og i Glomfjord jobbes det med å få i gang hydrogenproduksjonen igjen, samt etablering av en magnesiumfabrikk. En rekke oppdrettere i fylket har også søkt om og fått innvilget utviklingstillatelser for nye teknologiske løsninger for lakseoppdrett. I tillegg kan Elkem sin overtagelse av Fesil Rana Metall gi spennende muligheter, og investeringene i ny teknologi ved Glencore Manganese i Mo i Rana har økt bedriftens kapasitet.

Urolige tider i verden aktualiserer sterkt betydningen av markedsadgang både mot EU, Russland, Kina og andre viktige mottakerland for produkter fra Nordlands eksportbedrifter. Eksportbedriftene er direkte eksponert for usikkerhet skapt av Brexit, forholdet til Russland, ny handelspolitikk fra USA og forholdet mellom Norge og Kina. Forbedring av markedsadgang til Russland og Kina og avklaring av fremtidig markedsadgang til EU, vil ha stor betydning for eksportørene i Nordland i årene som kommer. 2017 blir et år der kursen settes for lang tid fremover og som aktualiserer nye investeringer.

i

- Nordland står for 16,1 % av all fiske eksport fra Norge og 24 % av ilandført volum
- Nordland er landets største eksportør av oppdrettslaks
- Total fastlandseksport fra Nord-Norge er 37,9 milliarder kroner i 2016, hvor Nordland står for 66,4 % av eksporten
- Nordland er i år landets femte største eksportfylke

Eksport fra Nordland via andre fylker skjer i betydelig omfang. Dette kommer i tillegg til direkte eksport og dreier seg om i størrelsesorden 5–6 milliarder kroner. Dette gjelder spesielt kjemiprodukter, metaller, elektrisk kraft, laks og hvitfisk.

Statistisk sentralbyrå justerte i 2016 tallmaterialet for eksport fra Nordland i 2015 etterskuddsvis. Eksporttall frem til utgangen av 2014 er dermed ikke direkte sammenlignbare med tall for 2015 og senere. Selskaper med eksport fra Nordland, men med hovedkontor eller eksportsteder utenfor fylket, fikk endret sitt tellingsfylke. Denne endringen omfattet selskaper innen kjemisk industri, metallproduksjon og mineraleksport.

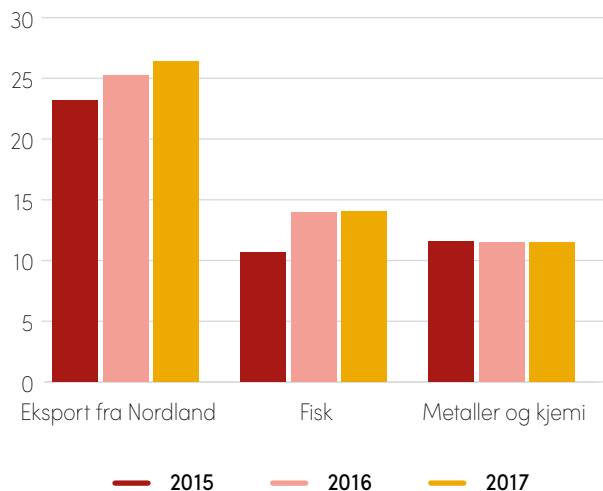

Nordlaks
Foto: Marius Fiskum, Norges Sjømatråd

FIGUR 5.1

Eksport fra Nordland av tradisjonelle varer. Tall i milliarder kroner.

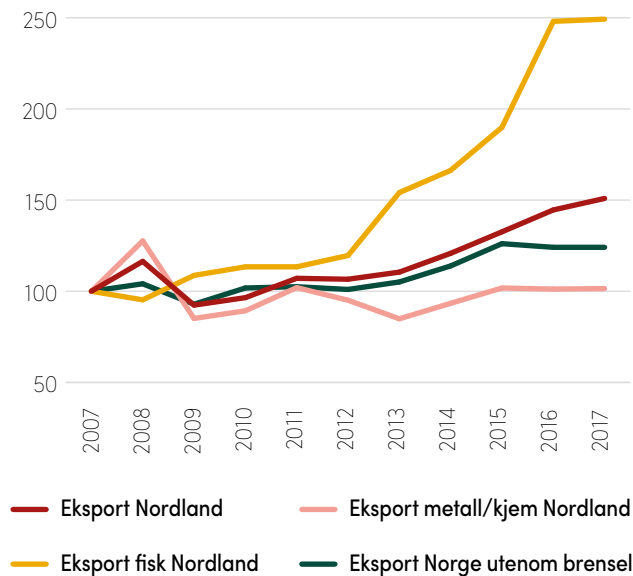

Eksportverdien fra Nordland var på 25,2 milliarder kroner i 2016, det høyeste nivået som har vært registrert noensinne. Veksten kom i all hovedsak for sjømatsektoren som økte eksportverdien med over 30 prosent. Svakere krone og økende etterspørsel etter nesten alle varer som eksporteres fra Nordland bidrar til god aktivitet i 2017. Eksporten fra Nordland ventes å bli 26,4 milliarder kroner i 2017. Lavere sykdomsfrekvens i havbruk og økning i metallprisene i verdensmarkedet kan øke eksportverdien betydelig. Gode resultater i industrien, store ledige energiressurser og tilgang til egnede industriområder bør aktualisere bygging av ny industri i Nordland i årene som kommer.

FIGUR 5.2

Utvikling i eksport fra Nordland 2007–2017.

Indeks der verdi 2007 = 100

Indeksverdien for eksporten fra Nordland er 144,6 ved årets utgang 2016. Det betyr 1,4 ganger eksportverdien i 2016 sammenlignet med 2007. Det er verdt å merke seg at 2007 var et år med meget høy eksport fra Nordland. Veksten har vært langt sterkere enn den nasjonale (124,1). Tilsvarende verdi for fiskeeksporten fra Nordland er fenomenale 248. Det er ikke tvil om at god etterspørsel etter fersk hvitfisk og oppdrettslaks, kombinert med betydelig vekst i prisene er en viktig forklaring bak den høye omsetningsveksten for fiskeeksporten. Eksportomsetningen for metaller og kjemiske produkter ligger på nivå med 2007, og nivået er stabilt siden 2015. Aktiviteten ligger likevel på et høyt nivå i bedriftene, og for mange virksomheter tett opp mot kapasitetsgrensen. Produksjon av olje og gass på sokkelen utenfor Nordland inngår ikke i tallmaterialet.

Rana Gruber.
Foto: Ole Martin Krokstrand

«Vi må jobbe mer aktivt med å selge Nordland som et potensielt sted å drive forretning i. Både generelt, men også mot nasjonale politikere og Brüssel. Det er sterke føringer fra Brüssel om at vi er arktisk og må ikke røres på. Det må vi endre»

Mariann Meby, Bodø Næringsforum

HØY LØNNSOMHET TAKKET VÆRE HAVBRUKS- OG TJENESTESEKTOREN

Lønnsomhet er forholdet mellom bedriftens inntekter og bedriftens kostnader. Nordlandsbedriftene økte driftsresultatet til 14,4 milliarder i 2016. Det er en driftsmargin på 9,4 %, langt bedre enn landsgjennomsnittet i Norge på 6,1 %. Driftsmarginen er moderat svakere enn 9,7 % i 2015. Både 2015 og 2016 har gitt høyere driftsmargin enn forventet. I tillegg skapes det 4,3 milliarder i filialene, slik at 2016 gir 18,6 milliarder i driftsresultat. De viktigste forklaringene på de gode driftsmarginene er gunstig kronekurs for eksportørene, høy kapasitetsutnyttelse og lavere lønnsvekst i 2016. I 2016 er verdiskapingen målt i driftsresultat og lønnskostnader 56,5 milliarder kroner når filialene tas med, om lag på samme nivå som i 2015.

Lønnsomhet gir handlingsrom og stor verdiskaping

De siste 10 årene er summen av driftsresultater fra Nordland sitt næringsliv på 121,5 milliarder kroner. Verdiskapingen i samme periode er 400 milliarder kroner. Av dette er 22 milliarder tatt ut som utbytte, og i tillegg er det betalt lønn til ansatte, selskapskatt, renter og avdrag. Den klart største delen av overskuddet er imidlertid reinvestert i bedriftene. Det er mange gode eksempler i Nordland på at investeringer har vist seg meget attraktive. Investeringer i havbrukssektoren har gitt svært god avkastning parallelt med at det er bygget opp en helt ny industri. Den kraftforedlende industrien har gode resultater, og har vært svært robust i forhold til lignende bedrifter i andre land. Store investeringer i kraftproduksjon vitner om fremtidsstro for grønn energi. Flere store IT-bedrifter er vokst frem. Oppkjøp fra utenlandske aktører i Nordland de siste årene, vitner om at det er attraktivt av å eie en bedrift i Nordland. I snitt har Nordland en driftsmargin på 9,4 % mot 6,1 % for Norge totalt. Også filialene i Nordland skaper gode resultater for morselskapene. Driftsmarginen i filialene

er 9,2 % i 2016, marginalt ned fra 9,8 % i 2015. Filialene skaper en driftsresultat på 4,3 milliarder kroner i 2016. Summen av driftsresultat er 18,6 milliarder kroner med filialene av en omsetning på 202 milliarder kroner med filialene (bank/finans og petroleum er ikke inkludert). Det er ofte fokus på verdiskaping når næringslivets bidrag fra aktiviteten vurderes. Verdiskapingen i Nordland er i 2016 45,1 milliarder kroner og 11,4 milliarder kroner i filialene.

Lønnsomhetstoppen

Havbruk og fiskeri har hatt svært høy lønnsomhet siden 2012. Driftsmarginen har ligget mellom 22 og 26 % i perioden, med 2016 som det mest lønnsomme året. I alt skapes det 4,8 milliarder kroner, noe som utgjør 33,5 % av sum driftsmargin i Nordland. Verdiskapingen passerer 6,6 milliarder kroner. Sjømatnæringen er i en uvanlig gunstig posisjon for å skape god lønnsomhet. Det er større etterspørsel enn tilbud av fisk i store deler av året, og det er bygget opp betydelige markeder for norsk sjømat. Volumveksten er begrenset i havbruk som følge av utfordringer rundt sykdom og konsekvenser. I fiskeriene har mer effektive far-

tøy, sammen med lavere drivstoffutgifter styrket driftsmarginene.

Tjenester mot bedriftene og private er god butikk

Den nest høyeste driftsmarginen har tjenesteproduksjon mot bedrifter og private med 10,7 % i 2016, eller 4,5 milliarder kroner. Mange ansatte gjør at verdiskapingen er 13 milliarder kroner. Driftsmarginene stimuleres av god lønnsomhet i havbrukssektoren og god aktivitet i økonomien totalt sett. Økende etterspørsel etter privat omsorg bidrar også til god driftsmargin. Store eksportinntekter til fylket stimulerer tjenestebedriftene og øker behovet for alt fra teknologi og IT, til eiendom og rådgivning. Siden 2012 har lønnsomheten ligget mellom 10,7 til 12,5 % i driftsmargin. Tjenestebedriftene har sitt tyngdepunkt i byene i Nordland. De er svært viktige som jobbskapere for unge med høyere utdanning. Et eksempel på en slik bedrift er DIPS ASA i Bodø, en foregangsbedrift i bruk av arbeidskraft med høyere utdanning.

Størst omsetning i industri og BA

Industri og bygg og anlegg hadde en driftsmargin på 6,7 % i 2016, og

Widerøe-fly på Bodø Lufthavn – et viktig knutepunkt for Nordland
Foto: Even Stangbye, Avinor

3,3 milliarder kroner i driftsresultat. Verdiskapingen er 12,5 milliarder kroner. Det er moderat lavere driftsmargin enn i 2015 da den var 7,3 %. Sektoren er Nordlands største målt i omsetning med 47 milliarder kroner. Svake priser i verdensmarkedene for metallbedriftene gjør at den positive effekten av kronekursen dempes. For hjemmemarkedsindustrien er konkurransen fra utenlandske leverandører fortsatt sterk og hindrer prisøkninger. I bygg og anlegg er konkurransen rekordhøy med mange utenlandske tilbydere. Flere av de større bygg- og anleggsbedriftene betegner prisene og rammevilkårene som historisk dårlige. Utfordringene øker når en rekke utenlandske leverandører har vunnet oppdrag i Nordland på pris, og det er stor andel av utenlandske underleverandører i bransjen. Marginene i Nordland er preget av rollen som råvareprodusent med lav bearbeidingsgrad for hoveddelen av industriproduksjonen. Det ligger et stort potensial i å utnytte ny teknologi til lønnsom bearbeidning og økt verdiskaping. Automasjon, ny produksjonsteknologi og robotteknologi i nye anvendelser åpner store muligheter for lønnsom bearbeidning i fylket. Dette gjelder både næringsmiddel-, kraftforedlende-, kjemisk industri og leverandørene til havbruksbedriftene.

Holder stand i varehandel, reiseliv og logistikk

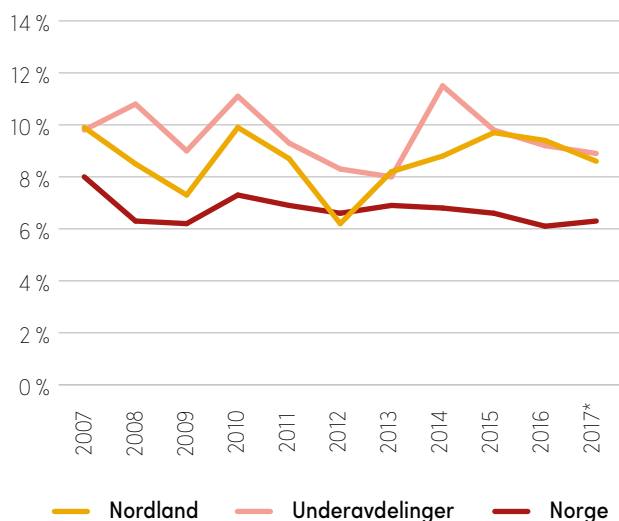
Driftsmarginen når 3,8 % i 2016, moderat ned fra 4,3 % i 2015. Driftsresultatet er på 1,7 milliarder kroner og verdiskapingen er på 11 milliarder kroner. Dette er et normalt nivå for sektoren når man ser på perioden etter 2010. Sektoren er fylkets nest største med 44 milliarder kroner i omsetning. Vi finner flere nasjonalt ledende selskaper med hovedkontor i Nordland i denne sektoren. Spesielt nevnes Torghatten som i løpet av 2016 har styrket sin markedsposisjon gjennom en rekke kontrakter, og Widerøe som vant en rekke større anbud på kortbanenettet i Norge. Fremgangen for varehusbasert handel fortsetter. City Nord i Bodø hadde i 2016 den sterkeste omsetningsveksten i Nord-Norge og klatrer opp mot 2 milliarder kroner i omsetning de nærmeste årene. I reiseliv øker turismen sterkt, uten at det har vært rom for høyere marginer.

Store verdier skapes

Verdiskaping målt som driftsresultat og lønn utgjør i 2016 45,1 milliarder kroner. I tillegg kommer 11,5 milliarder kroner i filiale- ne, noe som gir en total verdiskaping på 56,5 milliarder kroner. I snitt er verdiskapingen 29,4 kroner per omsatt 100 kr. I Norge er tilsvarende tall 25,5 kroner. Det er en moderat nedgang fra 2015, da verdiskapingen var 57,1 milliarder kroner totalt sett. Alle regioner i Nordland tangerer eller har høyere verdiskaping per omsatt krone enn landsgjennomsnittet.

FIGUR 6.1

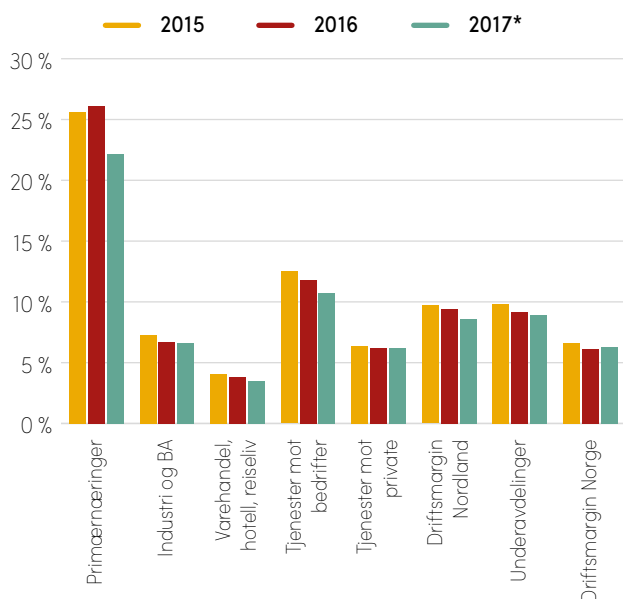
Driftsmargin per sektor og for underavdelinger, Nordland og for Norge

Driftsresultatet i Nordland var i 2016 18,6 milliarder kroner, 14,4 milliarder kroner fra selskaper hjemmehørende i fylket og 4,2 i filialene. Driftsmarginen har siden 2012 ligget godt over Fastlands-Norge forøvrig, og er hele 2 prosentpoeng høyere i Nordland enn nasjonalt. Dette gir økt attraktivitet, og rom for større investeringer. Nasjonalt faller både omsetning og driftsmargin i 2015 og 2016. I Nordland ser vi at det er vekst i omsetning, og utsikter til moderat fall i driftsmarginen i 2017. Utviklingen i internasjonal handel, med åpnere forhold til Russland og normalisering av markedsadgang til Kina, og tegn til bedring i verdensøkonomien er alle muligheter som kan skape bedre priser og marginer i 2017.

FIGUR 6.2

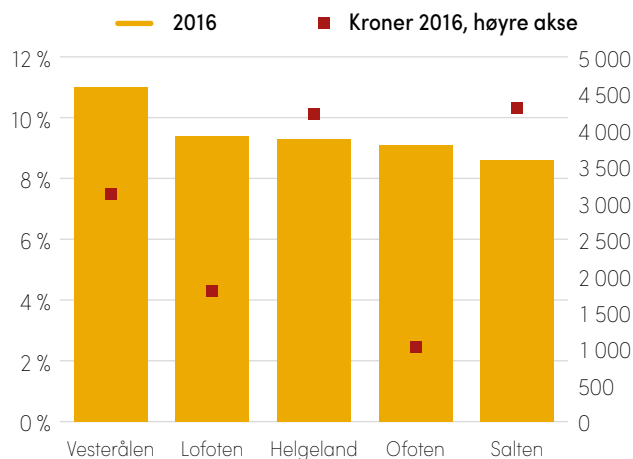
Driftsmargin per sektor i Nordland og Norge

Primærnæringerne anført av havbruk har fenomenale 26,1% i driftsmargin og skaper med det den største driftsmarginen i Nordland. Utsiktene for 2017 er gode, men det ventes noe lavere margin som følge av økende investeringer og sykdomsbekjempelse. Tjenesteyterne har den nest høyeste lønnsomheten, fulgt av industrien og varehandel, reiseliv og hotell. Filialene gjør det også godt med 4,3 milliarder kroner i driftsresultat. Norge har fallende driftsmargin, og det har også Nordland. Prisutviklingen i eksportmarkedene utenom laks og konkurranse fra utlandet presser marginene i bygg og anlegg, samt hjemmemarkedsindustrien. Nordland er likevel langt over landsgjennomsnittet i lønnsomhet av driften.

FIGUR 6.3

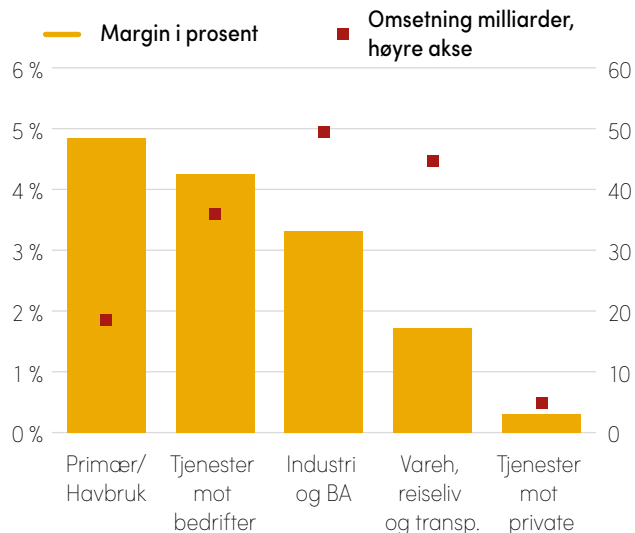
Driftsmargin i % av omsetning for regionene i Nordland, driftsresultat i millioner kroner

Vesterålen har Nordlands høyeste driftsmargin i 2016 med hele 11%. En sterk havbruks og fiskerisektor bidrar til dette. Forskjellene er små mellom de øvrige regionene i Nordland. Salten og Helgeland bidrar begge med 4,2 milliarder i lønnsomhet, fulgt av Vesterålen med 3,1 milliarder. Over tid ligger alle regioner godt over snittet for Norge. Bidraget fra filialene er størst på Helgeland og i Salten, gjennom filialer i kraftforedlende industri og havbruk.

FIGUR 6.4

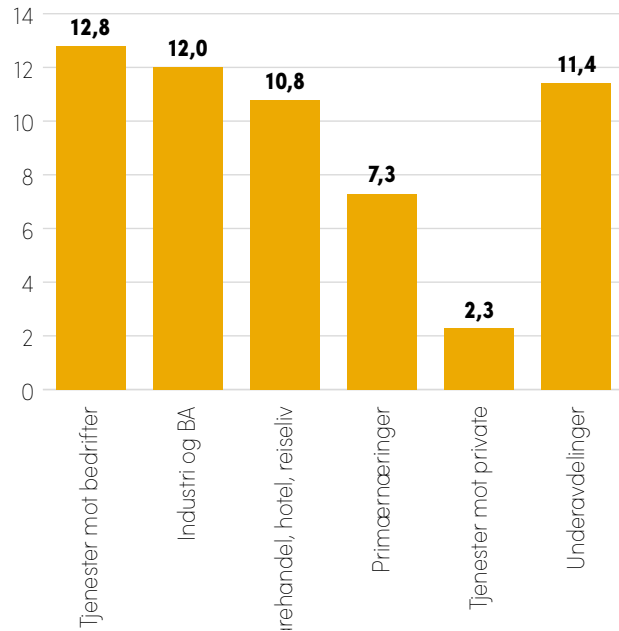
Driftsmargin i prosent og omsetning i milliarder kroner per sektor

Havbruk og fiskeri har høyest driftsmargin i 2016. I 2015 var driftsresultatet målt i kroner omlag den samme fra primær/havbruk, industri og tjenesteyting. I 2016 drar primær/havbruk og tjenestesektoren fra industrien og BA. Det er verdt å merke seg at de områdene der bedriftene har naturgitte eller geografiske fordeler av å være i Nordland, har høyest driftsmargin i 2016.

FIGUR 6.5

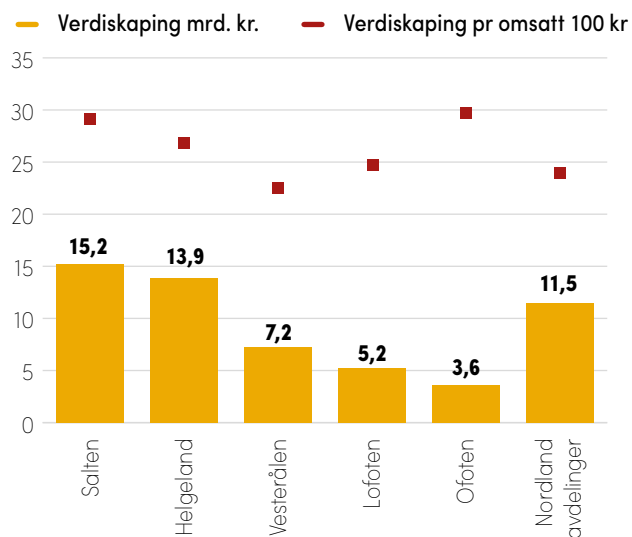
Verdiskaping i milliarder kroner

Nordlandsbedriftene har en verdiskaping på 45,1 milliarder kroner i 2016. Legger vi til 11,4 milliarder kroner i filialene, skapes det verdier for 56,5 milliarder i Nordland. Det er tilnærmet uendret fra 2015. I 2017 ventes det en forsiktig nedgang. Fortsatt er verdiskapingen i Nordland godt over landsgjennomsnittet per omsatt krone. Gjennomsnittet er 29,4 kroner per 100 kroner omsatt. Til sammenligning er snittet i Norge 25,5 kroner. Høyest verdiskaping i forhold til omsetning har tjenester mot private med 46,8 kroner per 100 kroner, fulgt av havbruk og fiskeri med 39,2 kroner per 100 kroner og tjenester mot bedrifter med 35,4 kroner per 100 kroner. I tjenesteyting er det høy lønnsandel og dermed høy verdiskaping, mens det i havbruk og fiskeri er høy driftsmargin og lav lønnsandel.

FIGUR 6.6

Verdiskaping per region

Salten har den største verdiskapingen av regionene i Nordland med 15,2 milliarder kroner, fulgt av Helgeland og Vesterålen. Slås verdiene for nordre del av fylket (Lofoten, Ofoten og Vesterålen) sammen, er verdiskapingen 16 milliarder kroner. Høyest verdiskaping per omsatt krone har Ofoten og Salten, der man er nær 30 kroner per omsatt 100 krone. Vesterålen er den eneste av regionene som ikke ligger klart over landsgjennomsnittet i verdiskaping per omsatt krone. Verdien i Vesterålen er 25,3 kroner, mens landsgjennomsnittet er 25,5 kroner.

Narvikfjellet.
Foto: Rune Dahl

NÆRINGSAKTIVITETER AV NASJONAL BETYDNING

Nordland får stadig mer nasjonal og internasjonal oppmerksomhet for den verdiskaping og det potensial vi har. Det er gjort store investeringer, og fremtidsroen er stor. Men for flere av våre viktige næringer har produksjonen nådd, eller er nær å nå «taket», og da særlig i eksportnæringene. Viktige faktorer for produksjonsvekst i Nordland sitt næringsliv er bedret infrastruktur i form av fly, bane, sjø og vei, mer forskning og økt kompetanse, samt risikovillig kapital. I dette kapitlet viser vi omfanget av produksjonen i de viktigste næringene i Nordland.

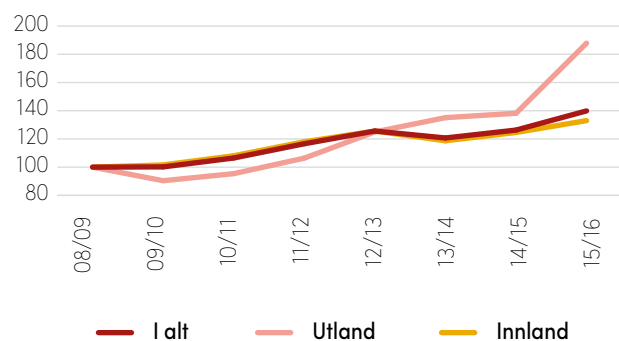
Vekst hele året i reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen har hatt stabil vekst siden 2013. Særlig vinterturismen blant utlendinger har økt betydelig det siste året. Fra fylket sin side har det vært en klar satsing på reiselivsnæringen, en næring som ikke bare bidrar med mange og viktige arbeidsplasser – men også bølst blant lokalbefolkningen i form av fritidstilbud, cafeer og restauranter. Reiselivsnæringen i Nordland har dratt kraftig nytte av svært mye positiv omtale fra medier i inn- og utland de siste årene, og potensiale for ytterligere vekst er helt klart til stede også utover turistlokomotivet Lofoten. På Helgeland og i Lofoten er det et sterkt ønske om å få storflyplass. I Bodø må rullebanen flyttes, og det offensive arbeidet med prosjektet «Ny by, ny

flyplass» ser ut til å resultere i en flyplass med mulighet for å ta ned store typer fly man ikke har mulighet til å betjene i dag. Kompetanse og profesjonalisering i reiselivsnæringen skal heller ikke undervurderes. Det må skapes og utvikles produkter som kundene ønsker – gjerne i samspill med kundene. Dette arbeidet vil være svært sentralt for å skape reiselyst i en global konkurransesituasjon. Her må man også være bevisste på hvem man skaper produkter og tjenester for: Masseturisme eller spissede produkter mot mindre grupper og individuelt reisende. Det siste, men også svært sentrale og viktige punktet handler om kommunikasjon og markedsføring, og hvem man retter seg mot.

FIGUR 7.1

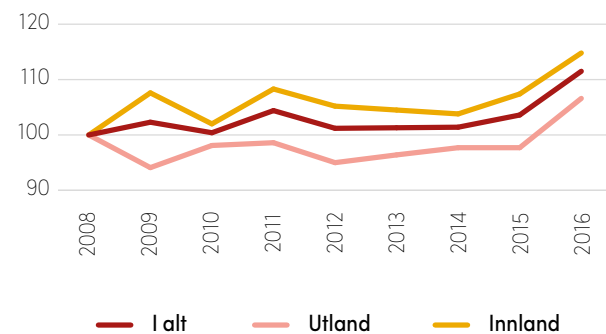
Utviklingen i totale overnattinger ved overnattingsbedriftene i Nordland i vintersesongene 2008–2016. Indeks der 08/09 = 100

Den enorme veksten i utenlandske turister i vintersesongen, som hadde en nedgang under finanskrisen, kan i stor grad tilskrives nordlyset og kronesvekkelsen. Himmelfenomenet har gitt vekst i hele Nord-Norge på vinteren, og en sterk medvirkende faktor er BBC sin dokumentar fra 2008 hvor Joanna Lumley jaktet på nordlyset. Et styrket kurs- og konferansetilbud er en av faktorene for veksten blant innenlandske overnattinger.

FIGUR 7.2

Utviklingen i totale overnattinger ved overnattingsbedriftene i Nordland i sommersesongene 2008–2016. Indeks der 2008 = 100

Finanskrisen i 2009 førte til at flere nordmenn dro på norgesferie, og nedgang blant utenlandske gjester i sommersesongen. Veksten i sommersesongen har særlig kommet blant de norske reisende, mens man i 2016 for første gang passerte 2008-nivået blant utenlandske gjester. En stadig profesjonalisering av næringen både i form av nye og oppgraderte overnattingssteder, samt flere opplevelsestilbud er blant årsakene til veksten de senere år.

Stort potensial basert på mineraler fra Nordland

Nordland har en omfattende bergverksnæring, og betydelige ressurser av nasjonal betydning. Ressurser som er tilstrekkelig til å dekke dagens produksjonsnivå i flere hundre år. Norge har f.eks. Europas viktigste forekomster av dolomitt, hvor alle som er i drift og de viktigste som kan gi fremtidig drift er i Nordland. Potensialet er stort for økt verdiskaping i fylket, hvor koblingen mellom mineralressurser, energi og en ledende prosessindustri kan gi nye muligheter. Bergverksnæringen er også en lang-siktig og kompetansekrevede næring, som vil gi nye arbeidsplasser der hvor ressursene tas ut og bearbeides. Påviste ressurser i Nordland som har potensial for å utvikles omfatter kobber, sink, gull, nikkel, bly, beryllium, kalsiumkarbonat, dolomitt, kvarts, grafitt, talk, marmor og kleberstein.

I 2015 inngikk Leonhard Nilsen & Sønner (LNS) og Statskog en avtale om uttak av kleberstein ved Linnajavri i Hamarøy kommune. Dette er trolig Nord-Europas største forekomst av talk og kleberstein. Et veldig konservativt anslag er 100 millioner tonn, men potensialet kan være mye større. LNS er i gang med å kartlegge hvordan feltet kan utnyttes rent teknisk, og om prosjektet vil lønne seg økonomisk. I 2016 fikk Elkem godkjenning for utvinning av kvarts i Nasafjell i Rana kommune. Nasafjell regnes for å være et av Nord-Europas største og viktigste gangkvartsfelter. Elkem vurderer å bruke en del av denne kvartsen for produksjon av silisiumprodukter ved Elkem Salten i Sørfold. Elkem jobber nå med å etablere nødvendig infrastruktur frem til ressursen, og tidligst anslått oppstart av produksjonen er i 2020.

Det grønne skiftet vil kreve betydelig satsing på grønn teknologi, og det vil innebære økt bruk av mineraler. Tilgang på ressurser, stabil politisk styring, vilje til regulering og fokus

på både innovasjon og miljø gjør at Norge og de øvrige nordiske land kan bidra med både produksjon og teknologi for en grønnere verden i de kommende årtier. I Norge gir økt satsing på FoU og kompetanseutvikling grunnlag for optimisme knyttet til utvikling av en fremtidsrettet mineralnæring. Dette vil både skape nye arbeidsplasser og økt verdiskaping basert på mineralske ressurser, samtidig som næringen i seg selv utvikles videre. En rekke selskaper satser tungt på FoU, og er verdensledende i sine markeder. Mineralklynge Norge, som har sitt tyngdepunkt i Nordland, har også vist at samarbeid om felles utfordringer er med på å løfte næringen.

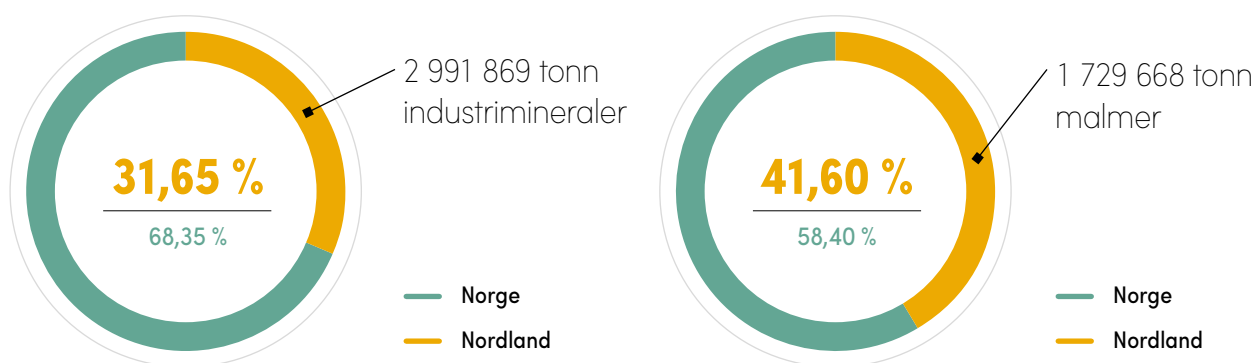
Tall og fakta for 2015

Nordlands andel av den norske solgte tonnasjen i 2015 var om lag 1/3 for industrimineraler og 2/5 for malm. Sammenlignet med 2014 er volumet svakt redusert for industrimineraler og noe økt for malmer. En stor andel av industrimineralene utvunnet i Nordland går til innenlands videreforedling, mens alt av malm eksporteres.

Med unntak av dolomitt har det vært prisnedgang fra 2014 til 2015. Prisene for industrimineraler styres ikke av verdens børser på samme måte som for mange metaller, men avtales mellom gruveselskapet og kunden. De globale jernmalmpriene nådde et minimum i desember 2015 på under USD 40 per tonn. Etter dette har det vært en jevn prisvekst til rundt USD 80 per tonn mot slutten av 2016. Rana Gruber har gjennom betydelige effektiviseringer økt uttaket og redusert kostnadene, og er i dag en av de mest kostnadseffektive jernmalmgruvene i verden.

FIGUR 7.3

Andel av landets solgte tonnasje av industrimineraler og malmer i 2015. (Basert på Mineralstatistikken fra DMF og NGU)

Havbruksnæringen er villig til å investere milliarder i Nordland

Myndighetsbestemte produksjonsbegrensninger, lus og sykdom har stoppet veksten i havbruksnæringen i Norge og i Nordland. Nå tar næringen selv grep for å løse miljø- og arealutfordringer ved å utvikle neste generasjons oppdrettsanlegg og -teknologi.

Fiskeridirektoratet lyste på slutten av 2015 ut konsesjoner til selskaper som ville utvikle ny teknologi og nye løsninger. Disse skulle bidra til å løse næringens utfordringer. Det ble mobilisert langs hele kysten, og totalt kom det inn 13 søknader fra selskaper/miljøer i Nordland. Prosjektene hadde klingende navn som «Havfarm», «Marine Donut», «MARKOB» og «SalmoWell». Vi er i en spennende brytningstid hvor teknologien bidrar til å løfte næringen framover.

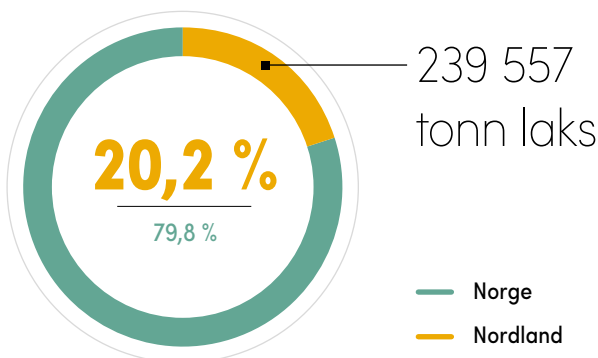
Oppdrettsskipet «Havfarm» til Nordlaks er et av de mest kjente konseptene, med sin lengde på 431 meter. Fartøyet skal ligge i åpent farvann forankret med teknologi fra off-shoresektoren. Selskapet fikk mot slutten av 2016 tilsagn om ti utviklingstillatelser til realisering av havfarmen. Nordlaks har selv beregnet at et slikt anlegg vil koste rundt én milliard kroner. Det er store summer som det opereres med, men 2016 var samtidig et svært lønnsomt år i havbruksnæringen.

Til tross for stabile produksjonsnivå har prisen på norsk laks vokst kraftig. Prisveksten forklares med at tilbudssiden er begrenset av lakselus, mens den globale etterspørselen etter laks er høy. En svak krone har vært én av de viktigste forutsetningene for at norsk sjømatnæring har evnet å holde og styrke sin posisjon. Lønnsomheten i næringen er likevel noe fallende som følge av dyrere fôr og at kampen mot lakselus er kostbar.

Markedsadgang til store markeder som Russland og Kina har vært en stor utfordring for havbruksnæringen. Det var derfor svært gode nyheter som kom på tampen av 2016 - norsk laks og sjømat skal endelig få normal tilgang til det kinesiske markedet. Utfordringen er at man har mindre laks til å betjene et voksende marked, så mer kamp om laksen vil kunne drive prisene ytterligere oppover. Det er en fare for at dersom prisene øker ytterligere vil det kunne gi dempet etterspørsel

FIGUR 7.4

Slaktet laks i Nordland sammenlignet med landet totalt

i viktige markeder, som følge av at konsumenter velger bort laks til fordel for andre matvarer.

En langvarig trend i sjømatnæringen er at bearbeidingsgraden går ned. Det ligger store muligheter for å øke verdiskapingen basert på råstoffet, som vi i dag eksporterer. For å være konkurransedyktige må det satses på kompetanse og teknologi. I tillegg vil det være viktig å bygge opp leverandørindustrien i fylket, slik at en større andel av tjenester og utstyr kan leveres lokalt.

Fiskeri

Fiskeriaktiviteten har stor økonomisk og samfunnsmessig betydning i Nordland. I 2016 ble det landet om lag 310 000 tonn fisk, til en førstehåndsverdi på over 3,4 milliarder kroner. Til tross for svakt fallende volum, har verdien økt betydelig de siste årene.

Fiskeriaktiviteten i Nordland er i hovedsak basert på torkefisk som torsk, hyse og sei, samt pelagiske arter som norsk vårgytende sild (NVG-sild) og makrell. Skalldyr og bløtdyr utgjør kun mindre kvantum.

I 2016 ble det landet 208 000 tonn torkefisk i fylket, mot 179 000 tonn i 2015. Dette tilsvarer en vekst på 12 %. Førstehåndsverdien for torkefisk var på 2,7 milliarder kroner i 2016, noe som tilsvarer en verdiøkning på 30 % sammenlignet med 2015.

I 2016 ble det landet 100 000 tonn pelagisk fisk i Nordland. Dette er en nedgang fra 130 000 tonn i 2015, men salgsprisen har økt for alle arter. Totalverdien av landede fangster ble på 735 millioner kroner i 2016, mot 750 millioner kroner i 2015.

Det er over 1500 fiskefartøyer registrert i fylket, med en konsentrasjon i Lofoten og Vesterålen. Flåten består i hovedsak av små fiskefartøyer på under 15 meter (90 %), mens fartøyer på 15–28 meter utgjør 7 %. Kun 2 % av fartøyene er større enn 28 meter. Disse havgående fartøyene har likevel en stor andel av landet totalfangst.

Det har vært vedvarende fall i antall sysselsatte som har hatt fiskeri som hovedyrke i Nordland over flere tiår, blant annet som følge av effektivisering og strukturering. De siste årene har imidlertid fallet flatet ut, og antall sysselsatte var i 2016 rundt 2 200.

Det er mottak av forskerrelaterte fiskeslag over hele Nordland fylke, med størst aktivitet i Lofoten og Vesterålen. Hvitfiskindustrien i fylket er i stor grad basert på ferskt råstoff som leveres av kystflåten. Denne delen av fiskeindustrien eksporterer det meste av torsken ut av fylket i form av saltfisk og tørrfisk. De øvrige volumene selges i hovedsak som fryst eller fersk hel fisk eller filet. Pelagisk konsumindustri i Nordland baserer sin produksjon i stor grad på råstoff av NVG-sild og makrell. Dette er en volumintensiv sektor, og automatisering og effektivisering har bidratt til at kvantum produsert fisk per ansatt har økt kraftig på forholdsvis kort tid.

Fiskerinæringen er også svært viktig for leverandørindustrien. Samtidig er en solid leverandørindustri en forutsetning for at aktørene skal kunne drive effektivt. Det er viktig å legge til rette for at en større andel av innkjøpene skjer lokalt.

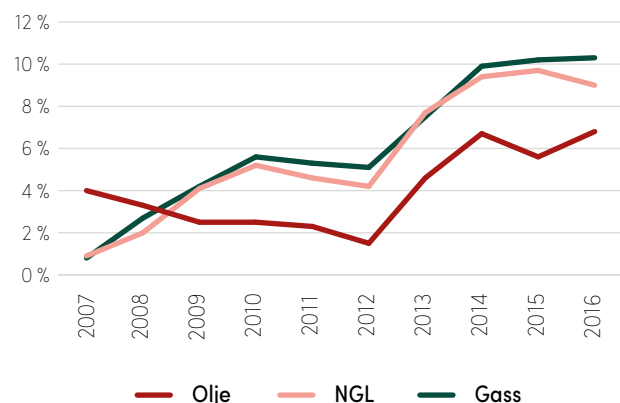
Petroleum

I 2016 ble 10,3 % av landets gass produsert i Nord-Norge, hvorav det meste ble produsert ved Snøhvit og Skarv. Gassproduksjonen vokser i takt med at flere felt settes i drift. En større økning i gassproduksjonen i Nord-Norge forventes i 2019 når også Aasta Hansteen er i produksjon. Nord-Norge produserte 6,8 % av norsk olje i 2016, hvorav Goliat bidro med en stor andel. Johan Castberg og Alta/Gotha er de neste store mulige utbyggingene på nordnorsk sokkel.

Johan Castberg ligger ca 30 mil vest for Hammerfest og mens Alta/Gotha ligger på Loppahøyden omlag 20 mil vest for Hammerfest. Oljeselskapene har påvist ressurser fra disse feltene på omlag 1 000 millioner fat olje. Gjennom disse feltene vil det kunne produsere olje fra Barentshavet fram mot 2050, med mulig oppstart 2023–2025.

FIGUR 7.5

Den nordnorske andelen av petroleumproduksjonen i Norge 2007–2016

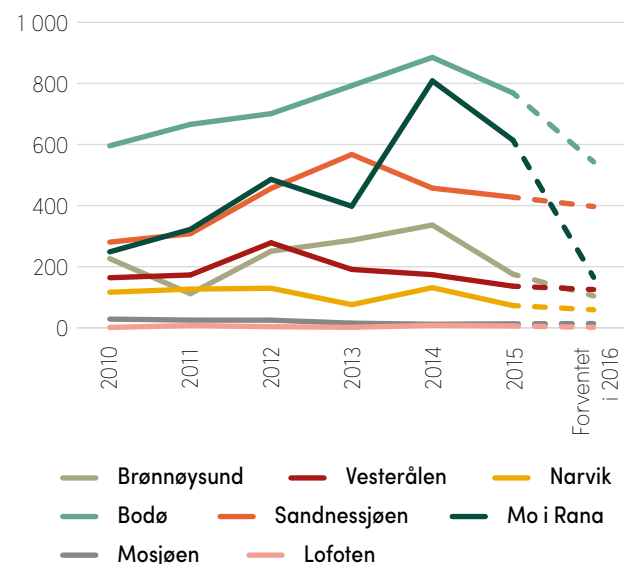
Figuren viser den nordnorske andelen av petroleumproduksjonen i Norge fra 2007–2016.

Leverandørindustri olje og gass – fall og fall i vente

Etter mange år med sammenhengende vekst i leveranser til petroleumssektoren, snudde trenden for Nordlandsbedriftene i 2015. Dette viser tall fra Levert-rapporten utarbeidet av Kunnskapsparken Bodø. Totalt hadde leverandørbedriftene en omsetning på 2,21 milliarder kroner rettet mot sektoren, et fall på 21,3 prosent fra 2014. Leverandørindustrien i Nordland er omstillingsdyktige og vante med svingninger i markedet. Tilbakemeldingene viste at mye av fallet til petroleumssektoren i 2015 ble kompensert med leveranser til andre næringer, som havbruk, fiskeri og landbasert industri. Det var nesten 1 100 årsverk og 110 bedrifter forbundet med leveransene, og de største leveransene målt i omsetning kommer fra Bodø-regionen, fulgt av Mo i Rana- og Sandnessjøen-regionen. For 2016 ventes et ytterligere fall, og forventningene tilsier samlede leveranser fra Nordland for 1,41 milliarder kroner. Det største omsetningsfallet er ventet i Mo i Rana- og Bodø-regionen. Trenden er lik i Troms, mens man i Finnmark har stått og står best i nedgangstiden. Det kan imidlertid være grunnlag for optimisme på sikt for leverandørindustrien i Nordland. I 2018 ventes Aasta Hansteen-feltet å være i drift utenfor Nordlandskysten, og det skal bores et betydelig antall letebrønner i Norskehavet Nord i tiden fremover.

FIGUR 7.6

Leveranser Nordland

Fornybar energi

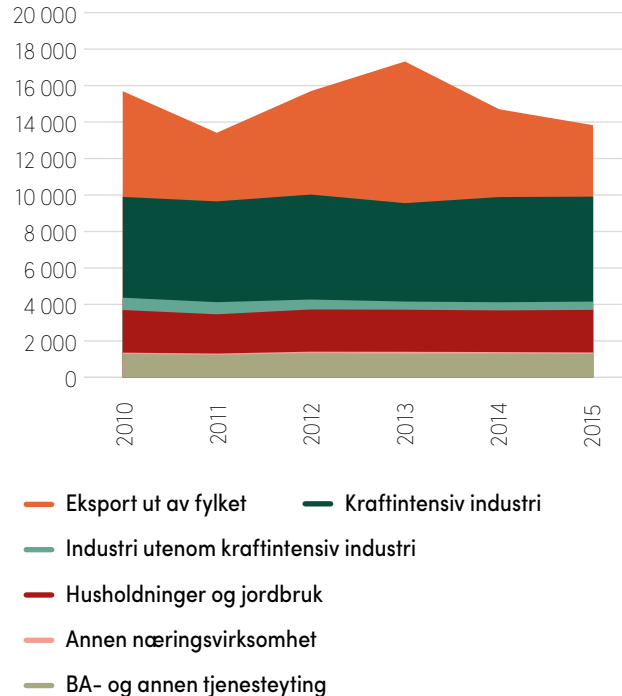
Nordland er et betydelig kraftfylke, og blant landets største produsenter av fornybar energi i form av vannkraft og vindkraft. I 2015 ble det produsert i overkant av 14 000 GWh vannkraft og vindkraft, som utgjør om lag 10,1 % av landets produksjon av vannkraft og 3,5 % av vindkraft. I figur 7.6 vises en oversikt over produksjon av elektrisitet av ren ny energi fra vannkraft og vindkraft fra 2010 til 2015, i tillegg viser figuren kraftforbruket i fylket fordelt på de ulike brukergruppene. Som figuren tydelig viser, er det til tross for at vi er et stort industrifylke, overskuddsproduksjon av kraft i Nordland. Kraftmarkedet er bygd opp slik at vi både importerer og eksporterer kraft. Selv om all elektrisitet vi produserer i vårt fylke er fornybar er deler av den importerte kraften fra våre naboland også basert på ikke fornybare energikilder.

Det satses på både vannkraft og ny fornybar energiprojekter i Nordland. Oppgraderingen og utbyggingen av et av våre største vannkraftverk – Røssåga-kraftverkene på Helgeland er i siste fase i år. Rehabiliteringen og utvidelsen startet våren 2012 og er blant de største vannkraftprosjektene i Norge. Kraftverket, som er eiet og driftet av Statkraft får betydelig utvidet kapasitet. Vannkraftverkene Smibelg og Storåvatn i kommunene Rødøy og Lurøy bygges av Salten Kraftsamband og Helgelandskraft i samarbeid. Kraftverkene vil alene kunne dekke strømforbruket til 10.500 husstander.

Det har vært mindre aktivitet innen ny fornybar kraftproduksjon de siste fem årene. Grunnen til den lave aktiviteten er blant annet lavere kraftpriser. Nå ser vi igjen at det satses på vindkraft i fylket. Energiselskapene Fortum og Nordkraft har i høst inngått avtale om videre vindkraftsatsingen i Ofoten og Vesterålen, og Eolus Vind Norge AS er gitt konsesjon til bygging av Øyfjellet vindkraftverk ved Mosjøen i Vefsn. Med full utbygging kan vindkraftverket gi en årlig produksjon på over 1 000 GWh, som er tilsvarende forbruket til over 50 000 husstander.

FIGUR 7.6

Forbruk av kraft i Nordland sammenlignet med produksjonen av vannkraft og vindkraft, 2010–2015

Grønne industri ambisjoner

Rana har en industritradisjon på mer enn 120 år, nå posisjoneres prosess-, verksteds- og leverandørindustrien for å være i verdenstoppen når det kommer til gjenvinning og klima. I 2016 ga ett oppkjøp og én nyetablering ytterligere drivkraft i dette arbeidet.

Elkem returnerer

I Mo Industripark, er «gammel industrikjempen» /ny investor returnert til industribyen. Elkem kjøpte i august 2016 Fesil Rana Metall, i tillegg til en tredjedel av aksjene i Nor-Kvarts AS fra kanadiske MFC Industrial Ltd.

Dette var et strategisk oppkjøp som vil øke Elkems produksjonsfleksibilitet, og bidra til oppnåelse av vekstambisjoner.

Elkems oppkjøp har blitt godt mottatt i Rana, blant annet som følge av deres fokus på bærekraft, og visjoner om å bli karbonnøytral. Dette passer godt overens med ambisjonene til Mo Industripark om å føre an i det grønne skiftet.

Fesil Rana Metall, nå Elkem Rana, produserer ferrosilisium og microslica. Med omtrent 100 ansatte omsatte de for 910 millioner kroner i 2015. Nor-Kvarts er en joint venture mellom Elkem og Fesil, som driver fem kvartsgruver i Spania.

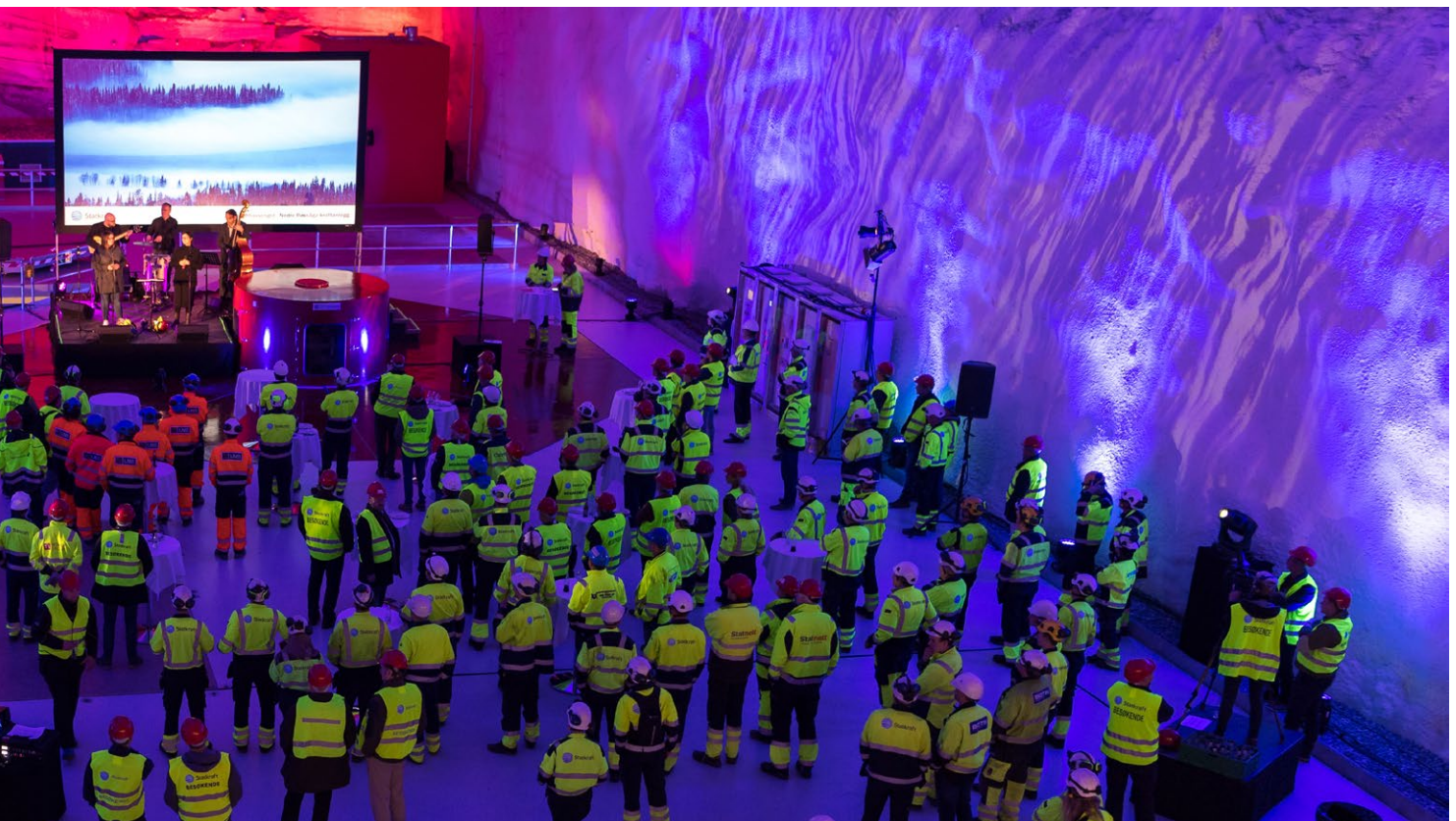
Økt satsning på forskning skal fremme grønn konkurransekraft i Helgelandsindustrien

I juli 2016 ble Sintef Helgeland etablert på Mo, selskapet har som mål å etablere et næringsrelevant teknologisk forskningsinstitutt, basert på regionens fortrinn.

Sirkulær økonomi, bærekraft og fremtidens produksjon er blant fokusområdene som skal sikre industrien grønn konkurransekraft i et stadig mer miljøbevisst marked. Selskapet skal samarbeide med andre forsknings- og utviklingsmiljøer i Nordland, og SINTEF for øvrig med mål å dekke den lokale og regionale industriens behov for teknologisk forskning, utvikling og innovasjon.

Etableringen av Sintef Helgeland, sammen med Senter for industriell forretningsutvikling (SIF) tilknyttet Nord Universitet som ble lokalisert i Campus Helgeland i 2013 gir Helgelandsmiljøet et spennende, faglig sterkt miljø for forskning i skjæringspunktet industri, forretningsutvikling og innovasjon.

Åpning av nye Nedre Røssåga kraftstasjon.
Foto: Statkraft

UTSIKTENE ER LYSE

Det er få signaler på at den positive utviklingen Nordland har hatt de siste årene skal snu i 2017. Tvert imot har fylket et robust og diversifisert næringsliv som står seg godt, selv i internasjonal konkurranse. Selv om det ikke blir noen stor vekst i 2017, vil aktiviteten være høy og tett opp mot kapasitetsgrensen i flere bransjer.

Sjømat

Oppdrettsnæringen har lagt bak seg et år med høye priser og god etterspørsel. Det ligger likevel ikke an til noen produktjonsvekst i 2017. Forklaringen er myndighetspålagte produktjonsbegrensninger, samt utfordringer med lakselus og sykdommer. Det er fortsatt ventet høye priser for oppdrettslaks, men det er mer usikkert om man vil nå rekordnivåene man så i 2016. Det er ventet høyt investeringsnivå i næringen i 2017, noe som vil gi ringvirkninger for leverandørindustrien og bygg- og anleggssektoren.

Fiskerisektoren venter i sum uendret aktivitetsnivå i 2017. Kvoteene for torsk er uendret, mens det er en økning i sei-kvoteene, og tilsvarende reduksjon for hyse. For den landbaserte fiskeindustrien er det derfor ikke ventet noen større endring i aktiviteten for 2017. For pelagiske arter er kvotene økt for NVG-sild, mens de er redusert for nordsjøsild og hestmakrell. For kolmule og makrell er kvotene økt, mens loddefisket er stengt. Endringer i det pelagiske fisket ventes å gi lite utslag for landindustrien, siden denne typen råstoff leveres i både Norge og Danmark.

Industri og BA sektoren

Leverandørindustrien rettet mot petroleumssektoren vil også i 2017 preges av lav etterspørsel og prispress. En rekke av leverandørbedriftene vil derfor fokusere på andre bransjer til etterspørselen tar seg opp igjen. Forberedelser til Aasta Hansteen som ventes oppstart i 2018 vil

likevel kunne gi noen viktige impulser på Helgeland.

I den kraftforedlende industrien er det ventet produksjon tett opp mot kapasitetsgrensen. Høyt produktjonsvolum og effektivitetsforbedringer vil være viktig for å opprettholde konkurransekraften i et globalt marked, hvor kinesiske produsenter i stor grad påvirker utviklingen gjennom deres eksport til Europa.

Den mekaniske industrien påvirkes i stor grad av utviklingen i petroleumsnæringen, men økt etterspørsel fra landbasert industri, fiskeri og havbruk vil i stor grad kompensere for fallende aktivitet.

I bergverksnæringen vil det i sum være noe økt lønnsomhet, særlig drevet av økte malmpriser, økt ressursuttak og effektivisering. For produksjon av industrimineraler er det ventet liten endring fra 2016.

Bygg og anleggssektoren nyter godt av store investeringsprosjekter i offentlig og privat regi. Den største driveren vil være offentlige infrastrukturprosjekter. Ordreservene er høy, noe som tyder på et høyt aktivitetsnivå gjennom hele 2017. Det vil imidlertid være store geografiske forskjeller i aktiviteten. Til tross for høy kapasitetsutnyttelse i næringen vil vekst muliggjøres gjennom innleie av arbeidskraft. På de større prosjektene vil det fortsatt være stor konkurranse fra de landsdekkende entreprenørene. Byggevareindustrien vil fortsatt oppleve hard konkurranse da flere leverandører fokuserer på det nasjonale markedet i stedet

for eksport. Samtidig vil igangsettelse av mange boligprosjekter bidra positivt.

Handel, reiseliv og logistikk

Lave renter og boligprisvekst gir positive utsikter for varehandelen i 2017. Husholdningenes konsum dempes imidlertid av lav realinntektsvekst. Veksten vil for de fleste varesegmenter komme i volum, mens prisveksten dempes av hard konkurranse.

Hotellene i fylket har lagt bak seg et rekordår. For 2017 er det forventet at antall overnattinger vil ligge på nivå med, eller litt over, fjoråret. Den relativt svake kronekursen vil bidra til at flere utenlandske turister kommer hit og at nordmenn i større grad ferierer i Norge. En annen viktig drivkraft vil være økt etterspørsel innen kurs og konferansesegmentet.

Tjenesteytende sektor

Innenfor salg av tjenester til næringslivet er det ventet god vekst i 2017. Det er særlig innen informasjon og kommunikasjon, finansielle tjenester, samt faglige, tekniske og vitenskapelige miljøer at veksten vil komme. Etterspørselen vil i stor grad drives av offentlige oppdragsgivere og bygg- og anleggssektoren.

Det er ventet noe vekst i husholdningsrettet tjenesteyting. Det er spesielt eiendomsmeglere og banker som vil oppleve veksten, drevet av boligprisvekst og fortsatt høy omsetning av boliger.

FIRST LEGO League arrangerte skandinavisk finale i Bodø i 2016.
Foto: FIRST Scandinavia

«Jeg savner fokus på det å komme i gang med inkubatorer og innovasjonssentre som kan bygge på nye muligheter, både innen IKT, fornybar energi med mere. Det gjøres for lite i dag. Dette er muligheter som kan skape vekst i årene fremover, men da må man investere i denne type initiativ»

Tor Arne Viksjø, DIPS

DETTE TENKER LEDERNE I NORDLAND OM NÅTID OG FREMTID

Næringslivet i Nordland er spredt, både geografisk men og i forhold til hva man produserer av varer og tjenester. For å skape vekst i en bedrift eller bransje, er man ofte avhengig av at næringslivet for øvrig gjør det godt.

Private arbeidsplasser

Næringslivet i Nordland er tydelige på at vi trenger vekst i private arbeidsplasser. Velferden i Norge er tuftet på oljeinntektene til staten, og har i stor grad vært en hvilepute for behovet til nyskaping og innovasjon. Det påpekes fra lederne at vi har en for stor offentlig sektor i Nordland, og at vi nå med fallende oljeinvesteringer og lav oljepris endelig ser konturene av at noe må gjøres. Skal vi lykkes i å skape stabile, langsiktige og verdiskapende arbeidsplasser er vi avhengig av en god og offensiv næringspolitikk. Videre er vi avhengige av sulten, ung og høyt utdannet arbeidskraft, og av å stoppe flyttestrømmene sørover. Dette henger igjen tett sammen med å skape bolyst i våre byer og lokalsamfunn.

Vi må jobbe for å få bedret infrastruktur i en form av fly, bane, vei og sjø. Vi er et råvareproduserende fylke med store avstander og stort transportbehov. Samtidig har vi en stadig voksende turisttilstrømning. Da må samferdselstilbudene og infrastrukturen dimensjoneres deretter, noe det ikke er godt nok per i dag.

Vi vet at teknologi og automasjon er kommet for å bli i industrien. Dette gir nye og gode muligheter for mer for-edling av våre råvarer. Samtidig vet vi at sysselsettingsgraden i industrien vil reduseres når roboter til dels kan erstatte våre hender. Skal vi skape nye industrieventyr er vi avhengig av gode offentlige støtteordninger og tilgang til kapital. Og vi må tillate oss både å ta risiko, samt å noen ganger feile. Vi har verdens reneste industri i Nordland, men vi har plass til mer.

Grep som statsminister

De grepene lederne i Nordland ville gjort som «statsminister» i vårt fylke

handler i stor grad om tiltak for å skape ny næring, samt tiltak for å videreutvikle de næringer vi allerede har. Helt sentralt i dette er bedret infrastruktur og kortere vei til markedet, da særlig på Helgeland og i Lofoten gjennom storflyplass. Flyplass er også svært aktuelt og sentralt i luftfartsbyen Bodø hvor rullebanen må flyttes, og prosjektet «Ny by, ny flyplass» har fått massiv nasjonal og internasjonal oppmerksomhet.

Lederne i Nordland er videre svært opptatt av ungdom, skoleverket og utdanningsstrukturer. Man må gi lærerne de rammebetingelser de behøver for å skape morgendagens sysselsatte i Nordland, og man må gi ungdommene gode muligheter og utsikter til jobb i fylket etter endt utdanning. Gründerkompetanse til de unge vil være sentralt i en tid hvor vi trenger flere jobbskapere, samt at utdanningsløpene må tilpasses de næringene som allerede er store – og der vi har det største vekstpotensialet.

Noen går enda lengre som «statsminister», og foreslår sterke økono-

miske incentivordninger for å trekke til oss større nasjonale og internasjonale selskaper. Her snakkes det både om redusert arbeidsgiveravgift, og om kraftig lette i bedriftsbeskatningen – en ordning som har vært suksessfull i Irland sin snuoperasjon fra krise til vekst.

Dette er Nordland 2030

Fiskeri, havbruk og reiseliv. Dette er gjengangerne når lederne blir spurt hvordan Nordland ser ut i 2030, og hva som er våre viktigste næringer da. Fiske-riene står fortsatt sterkt, og er viktige særlig utenfor bykommunene. Mulig-hetene for mer foredling og produkt-ifisering bør man ta tak i lokalt. Havbruk i form av laks vil øke og være svært viktig for vår velferd. Lederne tror at vi i 2030 også vil se oppdrett av andre arter enn bare laks, og at det finnes et enormt potensial i havet relatert til både mat og medisiner. Forskning vil være helt sentralt her.

Reiseliv har et stort potensial for vekst. Lofoten er spydspissen innen

reiseliv i Nordland, men regionen er avhengig av nye og bedre veier og øvrig infrastruktur. Dagens veier ikke er dimensjonert for den store veksten man har sett de senere år. Det kanskje største vekstpotensialet innen reiseliv i Nordland finnes likevel trolig utenfor Lofoten. Det handler mye om å bygge og synliggjøre den lokale identiteten, kommunisere og markedsføre tilbudene, samt profesjon-alisere og tilrettelegge for vekst.

Olje- og gassnæringen vil trolig bidra til flere arbeidsplasser i 2030 enn hva tilfellet er i dag. Aasta Hansteen er snart på plass i Norskehavet Nord, og det skal letes mer i områdene rundt feltet. I tillegg er det knyttet stor spenning til hva som skjer utenfor Lofoten og Vester-ålen. Det er også stort potensial for mer landbasert grønn industri og mineral-næring i Nordland, samt mer kunnskaps-baserte og teknologiske næringer.

Og ikke minst: Lederne forventer og tror at vi har flere store bedrifter som kan betjene nasjonale og internasjonale markeder i 2030 enn vi har i dag.

i

Teksten er basert på intervjuer med følgende personer: Arne Mathisen (Lofoten Viking, Lofoten), Arve Ulriksen (Mo Industripark, Helgeland), Brynjar Forbergskog (Torghatten ASA, Helgeland), Frode Nilsen (LNS, Vesterålen), Harald Kuraas (Narvik-fjellet, Ofoten), Herold Myrland (Kraffinor, Ofoten), Håkon Skog Erlandsen (Musiker, Helgeland), Inger Hilde Tobiassen (Avinor, Salten), Irene Skiri (Salt-dalsbygg, Salten), Lars Berg-Hansen (NorseAqua, Helgeland), Line Ellingsen (Ellingsen Seafood, Lofoten), Lisbeth Flågeng (Helgeland Sparebank, Helgeland), Mariann Meby (Bodø Næringsforum), Marianne Steffensen Kielland (Lofotposten, Lofoten), Per Arild Konradsen (FIRST Scandinavia, Salten), Tor Arne Viksjø (DIPS ASA, Salten) og Tord Kolstad (TK Eiendom, Salten).

INDEKS NORDLAND

Nummer 14 – Årgang 2017

En rapport om utviklingen gjennom 2016 og utsiktene for 2017

Indeks Nordland

Indeks Nordland er et partnerskap mellom Nordland fylkeskommune, DNB, Innovasjon Norge - Nordland, NHO Nordland, Kunnskapsparken Bodø AS og NAV Nordland.

Indeks Nordland 2017 kan du lese og laste ned på kpb.no eller på indeksnordland.no.

Har du spørsmål om Indeks Nordland, kontakt Kunnskapsparken Bodø AS på epost: ep@kpb.no.

Takk til

Nordland fylkeskommune, DNB, Innovasjon Norge - Nordland, Næringslivets Hovedorganisasjon Nordland, NAV Nordland og Kunnskapsparken Bodø AS for finansiell støtte.

Forfatter

Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen Nord universitet
Sissel Ovesen, Kunnskapsparken Bodø
Tom Steffensen, Kunnskapsparken Bodø
Carl Erik Nyvold, Kunnskapsparken Bodø
Kristian Rydland Antonsen, Kunnskapsparken Bodø

Prosjektledelse

Kunnskapsparken Bodø AS

Design

by north

Trykk

Forretningstrykk AS

Foto forside

Per-Inge Johnsen

ISBN 978-82-8151-045-6

Styringsgruppen

Innovasjon Norge

tlf: 75 54 20 00
www.innovasjonnorge.no

Nav Nordland

tlf: 55 55 33 33
www.nav.no

Nordland fylkeskommune

tlf: 75 65 00 00
www.nfk.no

NHO Nordland

tlf: 75 40 25 00
www.nho.no

Kunnskapsparken Bodø AS

tlf: 951 84 190
www.kpb.no

DNB ASA

tlf: 03 000
www.dnb.no